

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชนิตา วัฒนมาลา

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

(เกษตรศาสตร์)

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มีนาคม 2549

ISBN 974-9890-47-7

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง
ในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชนิตา วัฒนมาลา

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เกษตรศาสตร์)
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มีนาคม 2549

ISBN 974-9890-47-7

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ทุ่งดอกบัวตอง ในตำบลแม่อุกกอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชนิดา วัฒนมาตา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์)
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง สิริสัตย์กมล

กรรมการ

รองศาสตราจารย์ คุณหญิง ถิ่น ลำปาง

กรรมการ

นายพัฒนกร ยาวีไชย

กรรมการ

อาจารย์ ดร. แสนย์ สายสุกัลกมล

13 มีนาคม 2549

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Chiang Mai University
All rights reserved

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือของ รองศาสตราจารย์ ดร. รุจ ศิริสัตย์ลักษณ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ คุณหญิง ณ ลำปาง นายพัฒนกร ยาวิไชย อาจารย์ ดร. แสนย์ สายสกุลลักษณ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำแนวคิดต่างๆ ในการค้นคว้าวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านและเจ้าหน้าที่บุคลากรในภาควิชาส่งเสริมการเกษตร ที่กรุณาให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านกำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบคุณ คณาจารย์และนักเรียน โรงเรียนบ้านปางตอง โรงเรียนบ้านแม่อุคอ โรงเรียนขุนยวม และโรงเรียนขุนยวมวิทยา ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ รวมทั้งประชากรกลุ่มตัวอย่างของหมู่บ้านปางตอง และหมู่บ้านแม่อุคอ ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยดี

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ที่ทำการในอำเภอขุนยวม เจ้าหน้าที่ อบต. ตำบลแม่อุคอ ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณ คุณพ่อการุณ วัฒนมาลา คุณแม่ณมล วัฒนมาลา น้องสาว คุณหญิง วัฒนมาลาญาติทุกคน รุ่นพี่รหัส 46 รุ่นน้องรหัส 48 เพื่อนรหัส 47 และเพื่อนๆ ทุกท่านที่เป็นส่วนผลักดัน ให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจ และให้โอกาสทางการศึกษาเป็นอย่างดีเสมอมา ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาหวังว่าคงมีประโยชน์บ้างไม่มากนักน้อย สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีนี้ ผู้ศึกษาขอมอบแด่ บิดา มารดา น้องสาว คณาจารย์ทุกท่าน และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน หากแม้ว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดที่บกพร่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอน้อมรับด้วยความเต็มใจ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้เขียน นางสาวชนิตา วัฒนมาลา

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์)ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.รจ ศิริสัตย์ถัยพันธ์	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ คุณหญิง ณ ลำปาง	กรรมการ
นายพัฒน์กร ขาววิไชย	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่อาศัยในตำบลแม่อุคอ จำนวน 133 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 30.39 ปี เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่งงานแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 8.27 คน มีรายได้รวมต่อปีเฉลี่ย 25,199.25 บาท มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 18,022.56 บาทต่อปี และมีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวเฉลี่ย 1,575 บาทต่อปี มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 11.27 ไร่ เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. มีหนี้สินมากกว่า 25,000 บาท ต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่เคยให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน และเคยได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามี

ส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยศึกษาระดับการมีส่วนร่วมจัดการใน 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิดวางแผนดำเนินงาน ร่วมจัดทำแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมระดับปานกลางในเกือบทุกด้าน ยกเว้นการติดตามและประเมินผลซึ่งเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ รายได้จากการให้บริการท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยว ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ซึ่งปัจจัยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบคือ พื้นที่ถือครองทางการเกษตร

เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองนั้น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นปัญหา ได้แก่ การไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปร่วมประชุม ไม่มีความรู้ทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีผลผลิตไปจำหน่าย มีภาระมาก และมีบ้านอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยว เกษตรกรมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้อำนาจแก่ชาวบ้านในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ และสนับสนุนให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

Thesis Title Factors Relating to Farmers' Participation in Tung Dok Buatong
Tourism Site Management in Mae U Kor Sub — district, Khun Yuam
District, Mae Hong Son Province

Author Miss Chanita Wattanamala

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Ruth Sirisunyaluck Chairperson

Assoc. Prof. Dusdee Na Lampang Member

Mr. Patakorn Yawichai Member

Abstract

The objectives of this research were to study (1) farmers' participation in Tung Dok Buatong tourism site management in Mae U Kor Subdistrict, Khun Yuam District, Mae Hong Son Province. (2) factors relating to farmers' participating in Tung Dok Bautong tourism site management (3) problems and suggestions of the farmers concerning the participation in tourism site management.

The target population used in the study consisted of 133 farmers in Mae U Kor sub — district. Data was collected through the use of questionnaires and analyzed using SPSS for Windows program. In statistical analysis, the following methods were employed : frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results revealed that more than half of the farmers were male, with an average age of 30.39 year. Most of them were Mong people, had primary education, married, and lived in household that had an average members of 8.27. They earned an average yearly income of 25,199.25 baht, average agricultural income of 18,022.56 baht,

and average tourism services income of 1,575 baht. Most of the farmers were members of the Bank of Agriculture and Cooperatives group, had an average landholding of 11.27 rai, and had debt burden more than 25,000 baht per year. Most of the farmers had an experience in village development and used to be invited to join in tourism site management. They received the information on Tung Dok Bautong tourism site at a low level.

A study on farmers' participation in Tung Dok Bautong tourism site management concerning the participatory level in 5 dimensions as follows : creating work plan, planning, operating, evaluating, and sharing profit. From 5 dimensions that research investigated, it revealed that the farmers had moderately participated. However, they had rarely participated in the dimension of evaluating.

From studying factors relating to farmers' participation in Tung Dok Bautong tourism site management, it was found that the significant factors were : age, income from tourism site services, the level of receiving tourism site information, attitude toward Tung Dok Bautong Tourism site, land holding size, and problems of participating in tourism site management. Most factors had positive correlation with the level of farmers' participation excepted the size of landholding that had a negative correlation.

As for problems and suggestions of the farmers concerning the participation in tourism site management, it was found that the farmers had moderate level of problem in the participation. The major problems were they didn't have vehicle to travel to the meeting, didn't have sufficient knowledge in management, didn't have enough products for sale, had plenty of works to do, and they lived far away from the tourism site. The farmers suggested that the government sectors and other sectors involved should offer them much more authority to handle the tourism site. Also, the government should supported people in the village to participate in tourism site management.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์	2
กรอบแนวคิด	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
สมมติฐาน	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่	8
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	16
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	24
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
สถานที่ดำเนินการวิจัย	37
ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	38
ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	46
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	48
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วม	52
ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	56
ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	
การพิสูจน์สมมติฐาน	62
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
สรุปผลการวิจัย	63
อภิปรายผล	66
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	75
ก แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย	76
ข ผลการทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือ	90
ประวัติผู้เขียน	95

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในตำบลแม่อุค	39
4.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	45
4.3 ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	46
4.4 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	48
4.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	53
4.6 ปัญหาอื่นๆในการเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	54
4.7 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	55
4.8 ข้อเสนอแนะอื่นๆ	55
4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์	57
4.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เมื่อตัวแปรตาม คือระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	59
4.11 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	61

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

3.1.1 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบระบบการท่องเที่ยว

19

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความสำคัญเพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างดี รายได้ของประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับหนึ่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543) ประเทศไทยมีปัจจัยที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยคือ วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ที่ดีของคนไทย ปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนชาวไทยท่องเที่ยวในประเทศ และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทยเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายภายในประเทศ เป็นการกระจาย รายได้สู่ชุมชนในชนบทและป้องกันไม่ให้เงินตราไหลออกนอกประเทศ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีนโยบายหลักที่สำคัญคือการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำเงินตราและรายได้มาสู่จังหวัด โดยเฉพาะอำเภอขุนยวมซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวอันสวยงาม ในทุกๆ ปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอยู่ตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว ระหว่าง เดือนตุลาคม – กุมภาพันธ์ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณีของชนเผ่าชาวเขาที่มีอยู่หลากหลาย และศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ต่างๆ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคมของทุกปีเป็นช่วงที่ดอกบัวตองบาน จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมและนำครอบครัวมาพักผ่อนในบริเวณทุ่งดอกบัวตองบน ดอย แม่ฮูกอ

ตำบลแม่ฮูกอมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาและทำอาชีพการเกษตร มีความผูกพันทางด้าน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของคนในชุมชนกับพื้นที่ทำการเกษตรรวมถึงทรัพยากรในบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในพื้นที่นี้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเพื่อพักผ่อนและสัมผัสกับทรัพยากรธรรมชาติของทุ่งดอกบัวตองมากที่สุด

การท่องเที่ยวจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชนและที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมไปถึงการจัดการที่ดีเพื่อให้แหล่ง

ท่องเที่ยวมีสิ่งที่น่าสนใจและสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยความสะดวก ปลอดภัย ประทับใจในการบริการ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เกษตรกรมีทัศนคติอย่างไรต่อการท่องเที่ยว มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองให้มากขึ้น เพื่อให้ประชากรในตำบลแม่อุคมีศักยภาพตอบสนองการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองของเกษตรกรในชุมชนเกษตรตำบลแม่อุค อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

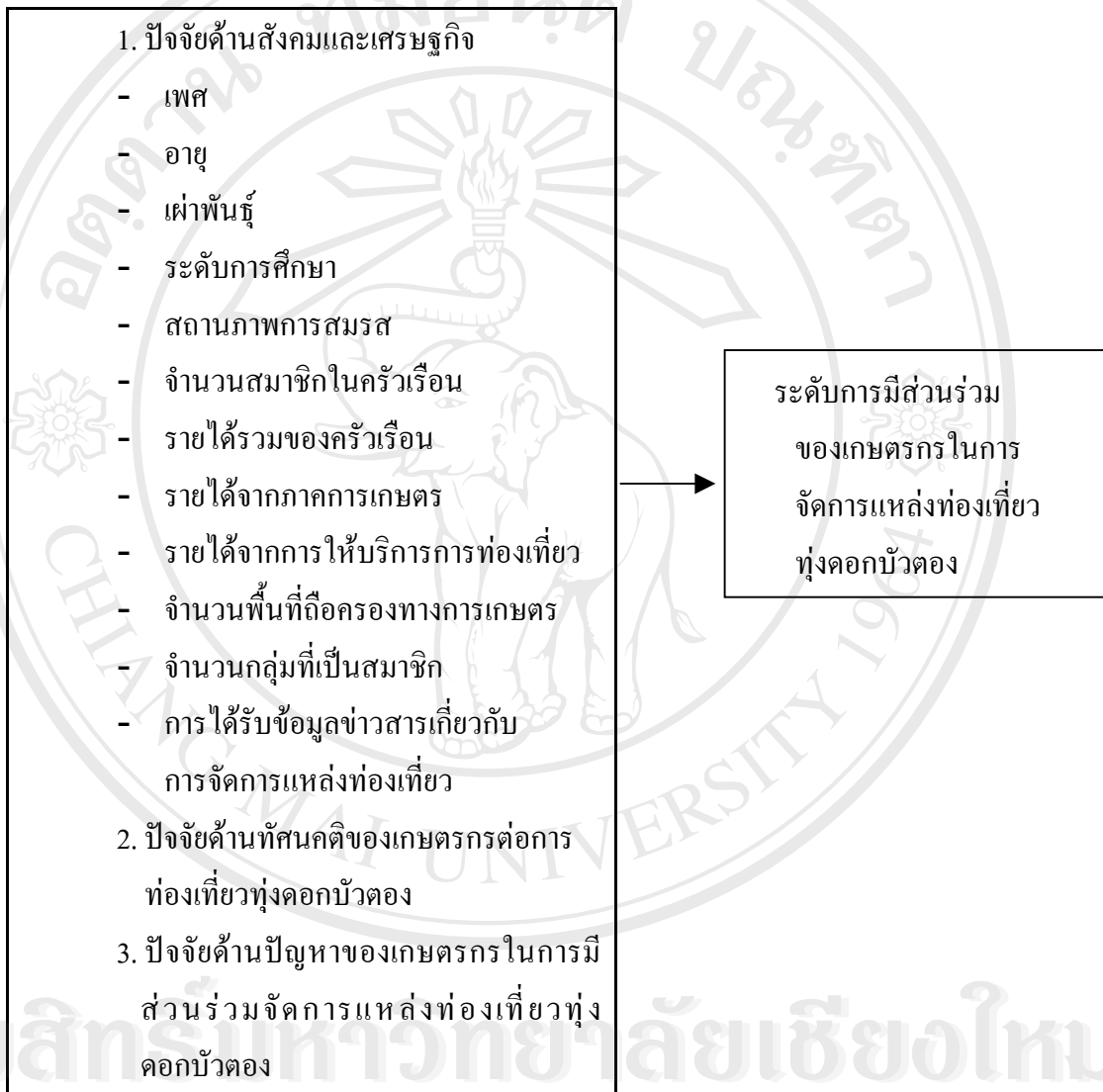
3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมีการกำหนดตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ฝ่าพื้นที่ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้รวมของครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองและปัจจัยด้านปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ซึ่งเป็นตัวแปรตาม โดยสรุปเป็นแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะตำบลแม่อุคอ หมู่บ้านแม่อุคอ และหมู่บ้านปางตองซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้านนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ้งดอกบัวตองโดยตรงเพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทุ้งดอกบัวตองมากที่สุด

5. นิยามศัพท์

5.1 ชุมชนเกษตร หมายถึง ชุมชนที่ประชากรมีอาชีพในการทำการเกษตรในตำบลแม่อุคอ

5.2 แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในอำเภอบุขยวม เขตบ้านแม่สุรินทร์ ตำบลแม่อุคอ การเดินทางใช้เส้นทางหมายเลข 108 มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณประมาณ 1,000 ไร่ อยู่ในโครงการพัฒนาป่าไม้ที่สูงหน่วยที่ 5 กองอนุรักษ์สัตว์ป่า – รักษาพันธุ์ไม้ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ต้นเดือนธันวาคม ดอกบัวตองจะบานเหลืองสะพรั่งทั้งภูเขา มีความสวยงามมากซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติและพักผ่อนในฤดูหนาวเป็นจำนวนมาก

5.3 การจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในการบริการให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการเข้ามาเที่ยวชมรวมทั้งให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีคณะกรรมการ และคนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุกขั้นตอนของการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากที่สุด

5.4 เกษตรกร หมายถึง ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่อาศัยในตำบลแม่อุคอที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

5.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทุกขั้นตอนอันได้แก่การมีส่วนร่วมในการคิด การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพื่อผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น รวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้สามารถนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้ยั่งยืนตลอดไป

7. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

มีปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่
3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ

จากการศึกษาข้อมูลท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (<http://www.oceansmil.com/n/Maehongson>)(25 ธันวาคม 2548) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองไว้ว่า ทุ่งดอกบัวตองเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจุดเด่นที่เป็นทุ่งดอกบัวตองซึ่งเป็นดอกไม้สีเหลืองขึ้นเป็นจำนวนมาก อยู่บนภูเขาสูง เห็นวิวทิวทัศน์รอบๆ ทุ่งบัวตองเป็นภูเขาสลับซับซ้อนสวยงามมาก มีอากาศเย็นตลอดปี มีหมอกปกคลุมในตอนเช้า

คอยแม่อุคอเคยเป็นภูเขาหัวโล้นมาก่อน เพราะชาวเขาเผ่าม้งใช้พื้นที่ไร่เลื่อนลอยปลูกกะหล่ำ ส่วนต้นบัวตองซึ่งเป็นวัชพืชนั้นชาวเขาพยายามตัดทิ้ง แต่ก็ไม่ทันกับการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของต้นบัวตองทั่วดอกสีเหลืองสดใสของบัวตองที่บ้าน พร้อมกันปกคลุมภูเขาทั้งลูกกลับเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทุ่งดอกบัวตองคอยแม่อุคอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม ตามเส้นทางหมายเลข 108 (แม่ฮ่องสอน - ขุนยวม) ก่อนถึงตัวอำเภอประมาณ 1 กิโลเมตร มีทางแยกซ้ายตามทางหลวงสาย 1263 เข้าสู่ทุ่งบัวตองอีก 26 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางมีพื้นที่ครอบคลุมเป็นเขากว้างประมาณ 1 พันไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สุรินทร์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโครงการพัฒนาป่าไม้ที่สูง หน่วยที่ 5 กองอนุรักษ์ต้นน้ำ ดอกบัวตองที่นี่เมื่อบานพร้อมๆ กันในช่วงเดือน

พฤศจิกายน – ธันวาคม จะเหลืองอร่ามปกคลุมทั่วทั้งภูเขา มีความสวยงาม นอกจากนี้ ยังมีบริการให้เช่าเต็นท์กางแรมบนดอย ซึ่งจะมีสถานที่สำหรับตั้งเต็นท์ได้ประมาณ 100 หลัง ผู้สนใจสามารถติดต่อได้โดยตรง บริการหน่วยทำการบนทุ่งบัวตอง หรือหากต้องการจองล่วงหน้าสามารถติดต่อกับทางอำเภอขุนยวมโดยตรงและบริเวณด้านหลังจุดชมวิวยังมีร้านอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

บัวตองเป็นดอกไม้ป่าชนิดหนึ่งมีสีเหลือง จัดเป็นวัชพืชวงศ์เดียวกับทานตะวัน ดาวเรือง และต้นสาบเสือ ด้วยลักษณะเหมือนกับดอกทานตะวัน บางครั้งผู้คนมักจะเรียกว่าทานตะวันป่า แต่หากพิจารณาอย่างใกล้ชิดจะพบว่ากระเปาะตรงกลางของดอกทานตะวันนั้นจะมีขนาดใหญ่ ส่วนกลีบดอกที่ล้อมรอบ มีขนาดเล็ก และจำนวนมาก ส่วนดอกบัวตองจะมีกระเปาะตรงกลางเล็ก และมีกลีบดอกยาวและมีจำนวนน้อย ดอกบัวตอง เป็นพันธุ์ไม้ต่างประเทศที่มีถิ่นกำเนิดที่เม็กซิโก อเมริกากลาง ชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Tithomia Diversifolia* (Hemsley) A. Aray ชื่อสามัญ Mericam sunflower weed ดอกบานสะพรั่งในช่วงพฤศจิกายน - ธันวาคม จะมีช่วงออกดอกเต็มที่ประมาณ 2 สัปดาห์ จากนั้นจะเริ่มร่วงโรยไปเหมือนกับวัชพืชอื่นๆ นอกจากดอกบัวตองบานสะพรั่งคลุมทั้งยอดเขาให้เห็นแล้ว ผู้เดินทางมาเยือนจะได้สัมผัสกับการชมพระอาทิตย์ตกดินในตอนเย็น บรรยากาศที่สงบเงียบท่ามกลางแสงดาวในตอนกลางคืน และชมทะเลหมอกในตอนเช้า นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนยอดดอยที่สลับซับซ้อน

ทุ่งดอกบัวตอง ในช่วงฤดูหนาวราวเดือน พ.ย. - ธ.ค. ของทุกปี ต้นดอกบัวตองที่ขึ้นปกคลุมเทือกเขาเตี้ย ๆ หลายลูกจะพากันผลิดอกเหลืองอร่ามไปทั่วพื้นที่หลายพันไร่ท่ามกลางอากาศหนาวเย็น ได้จัดสร้างจุดชมทิวทัศน์ทุ่งบัวตองจากที่สูงสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภาพที่น่าประทับใจแก่ผู้พบเห็น โดยเฉพาะในช่วงเช้าและเย็นจะสวยงามเป็นพิเศษกว่าช่วงเวลาอื่น

เกี่ยวกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับอุทยาน นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาขอรับบริการข้อมูลได้ทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 8.00 - 16.30 น. มีลานจอดรถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปทุ่งดอกบัวตองได้ 2 เส้นทาง เส้นทางแรก จากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 108 แม่ฮ่องสอน - ขุนยวม เมื่อถึงหลักกิโลเมตรที่ 201 หรือก่อนถึงตัวอำเภอขุนยวม ประมาณ 1 กิโลเมตร จะพบทางแยกให้เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 1263 ไปประมาณ 12 กิโลเมตร มีแยกซึ่งมีป้ายบอกทางเขียนว่า “ยินดีต้อนรับสู่ทุ่งดอกบัวตองแม่ฮูคอ” เป็นปากทางเข้าหมู่บ้านน้ำจืด - บ้านหัวสะพาน บ้านชาวเขาเผ่าม้ง จากนั้นวิ่งตรงไปตามทางอีกประมาณ 5 กิโลเมตร จะพบหมู่บ้านชาวเขาเล็กๆ อีกแห่ง เดินทางต่อไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตร ก็จะเข้าสู่ทุ่งดอกบัวตอง ระหว่างสองข้างทางซ้าย - ขวา จะเห็นดอกบัวตองบานเหลือง

อร่าม ระยะทางจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนรวมประมาณ 95 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง เพราะเส้นทางคดเคี้ยวขึ้นเขา

เส้นทางที่สอง ถ้ามายังจากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มาตามทางหลวงหมายเลข 1263 แม่แจ่ม - ขุนยวม ถึงทางแยกให้ไปทางเข้าบ้านนาจิว - บ้านหัวสะพาน ระยะทางประมาณ 76 กิโลเมตร จากนั้นให้วิ่งตรงไปอีกจะพบทางแยกเข้าสู่ทุ่งดอกบัวตองประมาณ 14 กิโลเมตร ระยะทางแม่แจ่ม - ขุนยวม ใช้เวลาน้อยกว่า แม่ฮ่องสอน - ขุนยวม แต่ทางคดเคี้ยวพอกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย (2541 : 36 – 45) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการแบบองค์รวม การบริหารจัดการทรัพยากรโดยท้องถิ่น โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการแบบองค์รวม

การบริหารจัดการแบบองค์รวม หมายถึง การบริหารที่มองในทุกส่วนของสังคม โดยมีการผสมผสานการปฏิบัติระหว่างส่วนย่อยต่างๆ ทั้งภายในภาครัฐเอง (ระหว่างหน่วยงานต่างๆ) กับภาคเอกชนและภาคประชาชน

การจัดการเพื่อการพัฒนาแบบองค์รวมจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พื้นที่ชุมชน (area aspect) ภาระหน้าที่ (Function Aspect) และการมีส่วนร่วม (Aspect)

การเชื่อมประสานพื้นที่ ชุมชน ภาระหน้าที่และ การมีส่วนร่วมนี้เรียกว่า AEPS (Area – Function – Participation System) ซึ่งเกิดขึ้นได้โดยอาศัย

- การวิเคราะห์พื้นที่ชุมชน
- การวิเคราะห์ ภาระหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐ
- การเชื่อมประสานกลไกของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้กำหนดกรอบแนวทางในการบริหารจัดการในเรื่องนี้ไว้ ดังนี้

1) กำหนดบทบาทตลอดจนกิจกรรมการจัดการงานพัฒนา รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรประชาชนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) จัดให้มีบทบาทภารกิจของหน่วยงานส่วนกลางเพื่อกำหนดกิจกรรมหลักที่ควรดำเนินการภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่กับหน้าที่และการมีส่วนร่วมเป็นหลัก

3) ใช้แนวทางการประสานการวิเคราะห์ใน 3 มิติ คือด้านพื้นที่ ภารกิจหลักของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นกรอบในการวางแผนงานและโครงการ

4) ปรับเปลี่ยนการจัดทำแผนงานและแผนเงินที่เน้นกรมเป็นหน่วยหลัก มาเป็นพื้นที่และชุมชน คือ จังหวัด อำเภอ และตำบล

ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญต่อ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดผลสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมาย โดยปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเองมากขึ้น เพิ่มขีดความสามารถของระบบบริหารจัดการงานพัฒนาที่ใช้อยู่ใน ปัจจุบันให้สามารถแก้ปัญหา และส่งเสริมการพัฒนาได้ทันกับขนาดและความรุนแรงของปัญหาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมบทบาทของทุกฝ่าย คือภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชนในกระบวนการบริหารจัดการพัฒนาด้านต่างๆ จากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายกระจายอำนาจและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรท้องถิ่นระดับล่างให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การบริหารจัดการทรัพยากรโดยท้องถิ่น

แนวคิดการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะในเรื่องทรัพยากรที่สำคัญได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ทั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ว่าปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นนั้น มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องเข้าไปดูแลเรื่องทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น และโดยวิธีการที่เหมาะสม การดูแลทรัพยากรธรรมชาติจำเป็นที่จะต้องอาศัยวิธีการที่เรียกว่า การประสานงานหรือความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน โดยคำว่า “รัฐ” นั้น หมายถึงถึงองค์กรของรัฐในทุกระดับ ซึ่งได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และองค์กรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติมอบหมายให้จังหวัด อำเภอ และตำบลเข้ามามีบทบาทในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้จังหวัดริเริ่มสร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในจังหวัดอย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด ให้หน่วยงานต่างๆ ช่วยกันพิจารณากำหนดแนวทางหลักของพื้นที่

อนุรักษ์หรือพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ ซึ่งจังหวัดและอำเภอจะมีบทบาทในการช่วยบริหารหรือช่วยจัดการด้วย ตลอดจนเริ่มหาแนวทางที่ชัดเจนว่าจะบริหารพื้นที่ต่างๆของจังหวัดอย่างไร นอกจากนี้สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและ ศิลปกรรมที่จังหวัดมีอยู่ เช่น วัด หรือศิลปกรรมอื่นๆ

ปัจจุบันการบริหารและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นไม่ใช่เป็นเรื่องที่รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการแต่ฝ่ายเดียวอีกต่อไป ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (2540) ได้บัญญัติรับรองว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” (มาตรา 46) อีกทั้งตามแผนพัฒนาฯฉบับที่ 8 ก็ได้กำหนดแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมองค์กรชุมชนและท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน สำหรับในเรื่องท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในส่วนกรอบแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และทำให้เกิดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

2.3 รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

ปัจจุบันได้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติกันมากขึ้นในทุกพื้นที่อันเนื่องมาจากประชากรได้เพิ่มขึ้นและรวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการในพื้นที่ยังไม่เหมาะสมจึงเกิดแนวความคิดในเรื่องการบริหารจัดการในลักษณะ “พหุภาคี” ประกอบด้วยรัฐ ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนรวมทั้งนักวิชาการสื่อมวลชนต่างๆ ในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ในแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะในระดับจังหวัดหรืออำเภอเพื่อเป็นตัวกลางเอื้ออำนวยให้ชุมชนแสดงบทบาทในการพัฒนาและจัดการตนเองอย่างเป็นระเบียบและขั้นตอนคือ การร่วมกันวางแผนและจัดผังการใช้ดิน น้ำ ป่า การพัฒนาปรับปรุงดิน น้ำ ป่า ตามแผน การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ควบคุมกันเอง การรับรองสิทธิการใช้ของสมาชิกโดยชุมชนผ่านคณะกรรมการและความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

หากพิจารณาถึงรูปแบบในการบริหารจัดการพัฒนาที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ามี 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1) การบริหารจัดการโดยรัฐฝ่ายเดียว ได้แก่ การดำเนินกิจการในพื้นที่ที่รัฐเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำเองทั้งหมด โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบดั้งเดิม

2) การบริหารจัดการโดยรัฐร่วมกับประชาชนได้แก่ การบริหารการพัฒนาที่เปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของรัฐในรูปของโครงการพัฒนาต่างๆ

3) การบริหารจัดการ โดยภาคเอกชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการมอบภารกิจหรือโอนกิจการบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้เอกชนเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำแทน

การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกิจของรัฐ มีได้หลายรูปแบบ และหลายสัดส่วนซึ่งมากและน้อย ตามบทบาทอำนาจรัฐกับเอกชน และองค์กรประชาชนซึ่งแล้วแต่รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2538) ได้จัดกลุ่มกิจกรรมของภาครัฐและแสดงสัดส่วนระหว่างบทบาทของรัฐกับเอกชน และประชาชนไว้ ดังนี้

1) กิจกรรมที่รัฐยังต้องมีบทบาทนำเป็นด้านหลัก คือ กลุ่มความมั่นคงและกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ การรักษาความมั่นคงของประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งภารกิจพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

2) กิจกรรมที่รัฐควรมีบทบาทร่วมกับเอกชน ซึ่งรูปแบบการร่วมจะมีลักษณะตั้งแต่การให้เอกชนเข้ามามีบทบาทน้อยที่สุดไปจนถึงการให้เอกชนมีบทบาทมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ (1) กลุ่มกิจการต่างประเทศ (2) กลุ่มผู้บริหาร (3) กลุ่มการคลังและเศรษฐกิจ (4) กลุ่มพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (5) กลุ่มพัฒนาชนบท ชุมชน และเมือง (6) กลุ่มเกษตรกร (7) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (8) กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ (9) กลุ่มโครงสร้างพื้นฐานและพลังงาน

3) กิจกรรมที่รัฐไม่ควรมีการกิจอีกต่อไป คือกลุ่มรัฐวิสาหกิจต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาด้วยเหตุผลทางด้านการค้นหากำไร แต่เมื่อดำเนินการแล้วไม่สามารถเลี้ยงตัวได้ สมควรหาทางให้เอกชนมีการแข่งขันดำเนินการได้ เว้นรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่จัดตั้งขึ้นมา ด้วยเหตุผลทางความมั่นคงของรัฐ การอนุรักษ์ หรือเพื่อการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ก็อาจใช้วิธีร่วมลงทุนกับเอกชน

2.4 แนวทางการบริหารและการจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

2.4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

เป็นที่ยอมรับกันว่าการท่องเที่ยว ได้สร้างรายได้และเงินตราต่างประเทศเข้ามาจำนวนมาก ทั้งยังเป็นแหล่งสร้างงานให้แก่ประชาชนต่างๆ ในท้องถิ่น ความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยว ได้นำมาซึ่งความสำเร็จในด้านการกระตุ้นการลงทุนในกิจการต่างๆ รวมทั้งอุตสาหกรรมด้วย การท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศส่วนรวมเป็น

อย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวก็มีหลายประการ เช่น การทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากรตลอดจน วัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดแนวทางสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ เช่น

1) จัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การจัดทำแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชน

2) จัดให้มีกระบวนการและช่องทางของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการพัฒนาเป็น 2 ระบบควบคู่กันไป คือ ระบบการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการพัฒนาเป็นระบบที่มีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และระบบการจัดการกิจกรรมการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งภาครัฐเป็นฝ่ายส่งเสริมและสนับสนุนในด้านนโยบาย มาตรการและงบประมาณสนับสนุน

3) เสริมสร้างวิสัยทัศน์และสร้างขีดความสามารถในการจัดการหรือ การมีส่วนร่วมให้แก่องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน สาธารณชน ภาคธุรกิจ เอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินแผนงานโครงการของรัฐหรือของชุมชน เช่น การใช้มาตรการจูงใจทางภาษี การสนับสนุนการฝึกอบรมทางด้านจัดการ และการส่งเสริมความร่วมมือกับ ฝ่ายอื่นๆในสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับทั้งในแง่ของหลักการและกลไกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาต่างๆ หรือกิจการที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น โดยทั่วไปจึงมีการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังนี้

1) เพื่อได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการหรือกิจการและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น

2) เพื่อช่วยในการชี้ประเด็นปัญหา และคุณค่าต่างๆของสิ่งแวดล้อม

3) เพื่อแสดงความคิดเห็นอันอาจจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา

4) เพื่อช่วยในการให้ข้อมูลย้อนกลับ และช่วยในการวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆ

อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานและการตรวจเฝ้าระวัง

5) เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่แตกต่างกัน ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน หรือมีครบทั้ง 5 วัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ และขึ้นอยู่กับประเด็นปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2538) ได้สรุปภาพรวมของการพัฒนาในระยะเวลาสามสิบปีที่ผ่านมาว่า ได้ก่อให้เกิดดุลยภาพด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากเกินไปของภาครัฐและภาค (ธุรกิจ) เอกชน ในขณะที่ภาคประชาชนเป็นฝ่ายขาดดุลยภาพด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนามาโดยตลอด เพราะภาครัฐมิได้ถือว่าภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงต้องมีการปรับดุลของการมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ โดยมีแนวทางและมาตรการที่เป็นระบบชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้

กรอบการวิเคราะห์การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และอย่างยั่งยืน จะต้องดำเนินการดังนี้

- มีการปรับเปลี่ยนบทบาท และภารกิจของภาครัฐซึ่งมีมาก และรวมศูนย์เกินไปให้น้อยลง และเกิดการถ่ายโอน และกระจายอำนาจความรับผิดชอบไปยังภาค (ธุรกิจ) เอกชน และภาค (เกษตรกรกรรม) ประชาชน
- มีการปรับดุลของการมีส่วนร่วมทางการพัฒนาด้วยการเร่งสร้างสมรรถนะทางการพัฒนา (Capacity Development) ของภาคประชาชน โดยระบุอาณาบริเวณ (Area) กลุ่มเป้าหมาย (Target Groups) และประเด็นปัญหาที่มีความรุนแรงด่วนให้ชัดเจน
- มีการปรับโครงสร้าง และกระบวนการของการมีส่วนร่วมทางการพัฒนา เพื่อให้รองรับกับการสร้างสมรรถนะทางการพัฒนา

2.4.2 การกระจายอำนาจการบริหารจัดการ

คำว่า “ การกระจายอำนาจ ” แม้ว่าจะมีการใช้กันอย่างกว้างขวาง แต่ในแวดวงวิชาการก็ยังไม่อาจหาคำจำกัดความที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการกระจายอำนาจเป็นคำที่มี พหุมิติ (Multi - dimensions) การนำไปใช้จึงต้องมีความชัดเจนว่ากำลังหมายถึงมิติใดในแง่ของกฎหมาย การกระจายอำนาจ เป็นเรื่องที่รัฐได้โอนอำนาจหน้าที่ของรัฐไปให้นิติบุคคลอื่นตามกฎหมายมหาชนเพื่อดำเนินการหรือจัดทำกิจกรรมบางอย่างโดยให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินการดังกล่าว

ในทางการเมืองการบริหาร การกระจายอำนาจเกี่ยวข้องกับหลายคำคือ การกระจายอำนาจการบริหาร (Administrative Decentralization) กับการกระจายอำนาจการเมือง (Political

Decentralization) การมอบอำนาจหน้าที่ (Delegation of Authority) หรือ การแบ่งอำนาจ (Decentralization) กับ การโอนอำนาจหน้าที่ (Devolution)

สิ่งหนึ่งที่ต้องถามเมื่อมีการกระจายอำนาจ คือ อะไรเป็นเป้าหมายสำคัญของการกระจายอำนาจ เพราะหากการกระจายอำนาจขาดเป้าหมายที่ชัดเจนแล้วก็เท่ากับว่าไม่มีกระจายอำนาจเกิดขึ้นเนื่องจากไม่รู้ว่าจะมีทิศทางอย่างไรและจุดสุดท้ายคืออะไร

เป้าหมายหลักของการกระจายอำนาจอยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในกิจกรรมนั้น แต่ก็มีความแตกต่างกันในจุดเน้นที่จะนำไปสู่เป้าหมายนี้ การแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาให้น้อยลงเพื่อจะมีเวลาให้กับงานที่มีความสำคัญมากขึ้นและคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารงานในขณะที่เดียวกับที่รักษามาตรฐานในการดำเนินงานที่เป็นแผนเดียวกันไว้ การโอนอำนาจ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะตัดสินใจอย่างอิสระในกิจกรรมของท้องถิ่นของตนเอง และความรวดเร็วในการให้บริการที่ตรงกับปัญหาความต้องการของประชาชน

การกระจายอำนาจในระบบราชการมีหลักที่สำคัญ คือ

1. การกระจายบทบาท (Role) เช่น การปรับบทบาทองค์กรภาครัฐจากลักษณะการควบคุม ตรวจสอบ ไปเป็นการส่งเสริมและกำกับ
2. การกระจายภาระหน้าที่ (Function) เช่น พันธกิจใดของกระทรวง ทบวง กรม ที่ควรกระจายสู่ท้องถิ่น
3. การกระจายอำนาจการตัดสินใจ ซึ่งได้แก่ การตัดสินใจในเชิงนโยบาย การตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผน รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร เช่น เงิน คน เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

หากจำแนกกิจกรรมภาครัฐตามลักษณะ หรือรูปแบบของการกระจายอำนาจ อาจจำแนกได้ 3 ลักษณะ

1. กิจกรรมที่ต้องทำ ซึ่งอาจจะเป็นไปในลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง (Centralization) หรือการมอบอำนาจหรือแบ่งอำนาจ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม
2. กิจกรรมที่อาจทำ ได้แก่ กิจกรรมในลักษณะ Contract – out ได้
3. กิจกรรมที่รัฐไม่ต้องทำ คือ มอบบทบาทให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ

แทน(privatization)

2.4.3 แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ เป็นสำคัญ

ปัจจุบัน ได้มีความพยายามของทุกๆ ประเทศในการที่จะสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา การอนุรักษ์และการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 ด้าน คือ

1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ

2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ในด้านการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3) กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจาย รายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากกระแสดังกล่าวทำให้เกิดแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงและต่อระบบการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม หรือแบบทั่วไปเป็นการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบทั่วไป

ในปัจจุบัน ได้เกิดสงครามแย่งชิงนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายต่างๆ เช่น การเผชิญหน้าระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน หรือชาวบ้านกับรัฐหรือนายทุน ในระดับท้องถิ่นนโยบาย กฎหมาย และพระราชบัญญัติ ที่สอดคล้องต่อแต่ละฝ่าย ทั้งของฝ่ายรัฐ ฝ่ายนายทุนที่ต้องการใช้ทรัพยากร ธรรมชาติในรูปแบบสหภาพตลอดจนฝ่ายนักอนุรักษ์ นักพัฒนาและนักวิชาการทั่วไป จึงมีแนวความคิดที่จะประสานความคิดริเริ่มและการจัดการของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน โดยตอบสนองต่อประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีผู้เสนอว่า ควรจะมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องและระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐใน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่างๆ เช่น

- ควบคุมบริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- จัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานทั้งของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน
- มีการกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น
- มีการกำหนดดัชนีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ให้การศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในอนาคต ควรผนึกเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา โดยจะต้องมีการประสานเข้ากับพื้นที่และการปฏิบัติงานของหน่วยงานในระดับต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้รัฐจะต้องกระจายอำนาจ และบทบาทในการบริหารจัดการให้แก่องค์กรในระดับท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

Mill and Morrison (1985) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบไปด้วย สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคและการขนส่ง ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และสุดท้ายคือการต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรี

Swarbrooke (2000) กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวคล้ายกันว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง และการต้อนรับด้วยมิตรไมตรี

Cooper and Others (1994) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 4 As คือ

- 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions)
- 2) การเข้าถึง (Access)
- 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
- 4) บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service)

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542) กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่า ประกอบด้วย

- 1) สิ่งดึงดูดใจ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่และเหตุการณ์
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร

3) การเข้าถึง ต้องมีระบบการขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ และผู้ประกอบการ
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2544) กล่าวว่า การที่จะให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

- 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง ปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง
- 3) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ เช่น บริการด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง ที่พัก อาหาร นันทนาการ แลกเปลี่ยนเงินตรา สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

มัลลิกา สิริพิศ (2542) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมสิ่งให้นักท่องเที่ยวต้องการและมีความจำเป็น ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวทุกประเภทซึ่งได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Attraction) มี 2 ประเภท คือ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attraction) และสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Attraction) ได้แก่ โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ
2. สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (Amenities) ที่เป็นปัจจัยจำเป็นซึ่งเป็นตัวชี้รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ด้วย ได้แก่ ที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก

3. การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและคมนาคมขนส่ง (Access) เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในและสามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นรวมถึงการจัดบริการรับส่งในบริเวณที่พักนักท่องเที่ยว

4. บริการเกี่ยวหนุน (Ancillary Services) เป็นบริการอื่นที่เกี่ยวหนุนหรือเพิ่มความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น บริการด้านข้อมูลข่าวสาร บริการด้านรักษาความปลอดภัย

5. โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค (Infrastructure and Superstructure) โครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวรองรับการดำรงชีวิตมนุษย์โดยรัฐบาลเป็นผู้ลงทุนในการสร้างจัดหา และ Superstructure หมายถึง สิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากโครงสร้างพื้นฐานโดยมากเป็นการลงทุนของภาคเอกชน

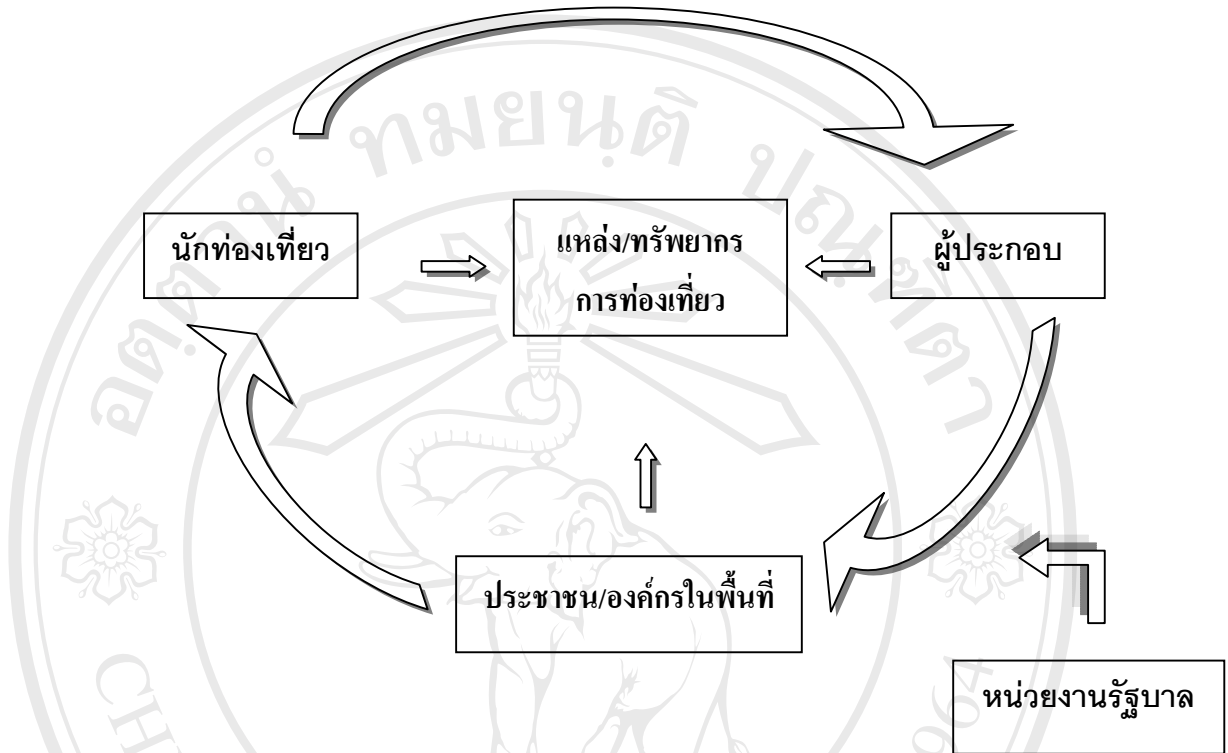
จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมเข้าถึง และอสังหาริมทรัพย์การต้อนรับนักท่องเที่ยวของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

3.1 แนวคิดระบบการท่องเที่ยว

การส่งเสริมหรือพัฒนาสถานที่ และ/หรือกิจกรรมใดๆ เพื่อการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จต้องทำความเข้าใจเป็นพื้นฐานก่อนว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเชิงระบบ(System) ซึ่งหมายถึง ความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องขององค์ประกอบหลายๆ องค์ประกอบสำคัญ เข้าด้วยกัน มนัส สุวรรณ (2543) ได้เสนอเป็นกรอบแนวคิดไว้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ที่ประกอบกันเป็นระบบการท่องเที่ยว องค์ประกอบดังกล่าวคือ

- (1) แหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว
- (2) ผู้มาเยี่ยมชม (Visitors) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม
 - นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง ผู้มาเยี่ยมชมที่มีการพักค้างคืน
 - นักทัศนจร (Excursionists) หมายถึง ผู้เยี่ยมชมแบบเข้าไป – เย็นกลับ
- (3) ผู้ประกอบการทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และธุรกิจเกี่ยวเนื่อง
- (4) ประชาชนในพื้นที่
- (5) หน่วยงานของรัฐบาล

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 5 สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1.1 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบระบบการท่องเที่ยว

จากแผนภูมิที่ 3.1.1 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบระบบการท่องเที่ยวคือ องค์ประกอบร่วม (Common Component) ที่องค์ประกอบอื่นต่างเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อย่างไรก็ตาม แต่ละองค์ประกอบที่เข้ามาเกี่ยวข้องมีเป้าหมายที่แตกต่างกันไป นักท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อหวังชื่นชมในสุนทรีย์ หรือคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน หรือสบายใจ ในขณะที่ผู้ประกอบการมองถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือผลกำไรที่อาจได้รับจากการดำเนินธุรกิจสำหรับประชาชนหรือองค์กรท้องถิ่นเดิมมิได้มีบทบาทหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมากนัก เพราะคิดว่ามีหน่วยงานของรัฐบาลเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมศิลปากร เป็นต้น คอยดูแลอยู่แล้ว ภายหลังจากพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีผลบังคับใช้ประชาชนและองค์กรท้องถิ่นจึงเริ่มมีบทบาทในการดูแลและบริหารจัดการมากขึ้น ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐบาลที่

รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวที่จะเป็นผู้คอยสนับสนุนหรือให้คำแนะนำ มากกว่าการลงมือดำเนินการเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

สิ่งที่น่าสนใจและจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาคั้งนี้ จากแนวคิดระบบการท่องเที่ยวคือ การส่งเสริมหรือการพัฒนาศูนย์ให้บริการการท่องเที่ยว ให้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สมบูรณ์และยั่งยืนต้องพิจารณาแบบองค์รวม เป็นระบบ ทุกองค์ประกอบต้องถูกพิจารณาอย่างเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน จะพิจารณาเพียงพื้นที่ของศูนย์ให้บริการการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของนักท่องเที่ยว/ผู้เยี่ยมชม ผู้ประกอบการหรือแม้แต่ประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น อาจทำให้การส่งเสริมและการพัฒนาต่างๆไม่ประสบผลสำเร็จได้

นอกเหนือจากแนวคิดระบบการท่องเที่ยวข้างต้นแล้ว ยังมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 (As) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันในฐานะที่เป็นกลไกที่ทำให้ระบบการท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2 แนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (3As)

ในประเด็นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว Burkart and Mabrik (1981) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า แหล่งหรือสถานที่ที่สามารถจะส่งเสริมหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ควรต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ หรือที่รู้และเรียกโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า 3As ประกอบด้วย

- สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดใจนั้นเป็นองค์ประกอบแรกที่มุ่งบอกศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวของสถานที่ สิ่งดึงดูดใจมีความหมายครอบคลุมค่อนข้างกว้างขวางแต่อย่างน้อยที่สุดต้องมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับความมีชื่อเสียง สุนทรียภาพ ความสวยงาม คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งนี้อาจหมายรวมไปถึงคุณค่าเชิงวิชาการ การถ่ายทอดประสบการณ์และการเรียนรู้

- การเข้าถึง (Accessibility) การเข้าถึงเป็นองค์ประกอบที่จะเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ หากขาดองค์ประกอบส่วนนี้หรือมีองค์ประกอบนี้แต่มีสภาพไม่สมบูรณ์ อาจทำให้ศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวลดลง ทั้งนี้การเข้าถึงส่วนใหญ่หมายถึงเส้นทางคมนาคมต้องมีความเหมาะสมกับสภาพหรือลักษณะของสถานที่/แหล่งท่องเที่ยว

- สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) องค์ประกอบส่วนนี้ จัดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการของสถานที่ ก่อนการตัดสินใจเลือกเดินทางไปท่องเที่ยว นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลของผู้จะเดินทางเช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ฐานะทางบ้าน วันหยุด และอื่นๆ แล้ว ปัจจัยเชิงพื้นที่ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องสุขา ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และอื่นๆ ล้วนมี

ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น ทำนองเดียวกันหรือคล้ายกับการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต้องมีความเพียงพอและเหมาะสมกับประเภทหรือลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว

3.3 แนวคิดด้านการตลาดและแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

ในเชิงธุรกิจมีนักธุรกิจและนักคิดหลายท่านที่สำคัญๆ ให้แนวทางไว้ เช่น Philip Kotler เจ้าของแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด หรือ 4Ps กล้องคำ และ S-R Theory ส่วน Kawkins, Best and Coney, 1998 (อ้างโดย มนต์ 2543) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเน้นวิถีการดำเนินชีวิต (Life Style) ของผู้บริโภคเป็นเกณฑ์หลักในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ในการศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิด 2 แนวคิดหลักมาพิจารณาในบริบทของการท่องเที่ยว ดังนี้

1) กลยุทธ์ทางการตลาด

มักจะมีคำถามเกิดขึ้นเสมอว่า พฤติกรรมผู้บริโภคคืออะไร ทำไมเราจำเป็นต้องเรียนรู้ จำเป็นเพียงไรที่ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดรวมทั้งกลยุทธ์ดังกล่าวจะใช้ในบริบทของการท่องเที่ยวได้ดีและมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด

กลยุทธ์ทางการตลาดคงมีเป้าหมายด้วยคำพูดง่ายๆ ว่า จะทำอะไรที่ผู้ประกอบการจะทำให้ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรานำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว การบริการ อาหาร และองค์ประกอบอื่นๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสุขกาย สบายใจ พอใจ และประทับใจได้ จนพร้อมที่จะยอมเสียค่าใช้จ่าย เวลา และโอกาสอื่นมาใช้บริการกับบริการหรือผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวที่เรามีให้ ซึ่งกลยุทธ์ทางการตลาดนี้ Hawkins, Best and Coney (1998) ได้เสนอความคิดเห็นว่า จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการรวมตัวของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การสื่อสาร การเผยแพร่ และการบริการที่มีให้แก่ตลาดเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจ

2) ส่วนประสมทางการตลาด

ในขณะเดียวกัน Kotler (1994) ก็ได้ให้ความหมายของ Marketing Mix ที่ค่อนข้างครอบคลุมว่า ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ที่ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลาย

หากจะทำการเปรียบเทียบแนวคิด Marketing Mix ทั้งของ Kotler และ Hawkins, Best and Coney แล้วพอสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

2.1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง อะไรก็ได้ที่ผู้บริโภคต้องการใช้หรืออาจจะต้องการใช้เพื่อสนองความต้องการของเขา เพียงแต่แตกต่างกันตามลักษณะของผู้บริโภค กาลเวลา และตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งโดยปกติอาจจะมองได้ในลักษณะของสิ่งต่อไปนี้

- (1) ปริมาณ
- (2) คุณภาพ
- (3) ลักษณะการบริการ
- (4) รูปลักษณ์
- (5) การบรรจุหีบห่อ
- (6) การจัดกลุ่มสินค้า/ประเภทผลิตภัณฑ์

ในด้านมิติของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่ง โดยนัยที่กล่าวข้างต้น ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประเด็นต่างๆ มากมาย ทั้งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว การให้บริการ ผลิตภัณฑ์ ชุมชน ตลอดจน สิ่งอื่นๆ ที่เป็น สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Availability and Amenity) การเข้าถึง (Accessibility)

สิ่งที่กล่าวมาในฐานะเป็นองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวดังกล่าว จำเป็นต้องมีคุณภาพในด้านต่างๆ ตามระดับเกณฑ์มาตรฐานสากล ถ้ากำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวระดับสากล หรือตามระดับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Acceptable Criteria) ถ้ากำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น หรือตามฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเป็น สิ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและการธุรกิจ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

2.2) ราคา (Price) ในเชิงธุรกิจ หมายถึง การกำหนดราคาที่เหมาะสมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในมิติของการท่องเที่ยวนี้จำเป็นต้องพิจารณาถึง ราคาของสินค้า ทั้งประเภท รูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นการบริการ ภาพลักษณ์ต่างๆ และระบบคุณค่าของผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวดังกล่าวมาแล้ว โดยปกติการกำหนดราคาอาจจำเป็นต้องพิจารณาในประเด็นของต้นทุนภาษี ความเสี่ยง กำไร ทั้งนี้ต้นทุนควรรวมถึงค่าวัตถุดิบ ค่าแรง ค่าสินค้าที่เกี่ยวข้อง ค่าขนส่ง การติดต่อสื่อสาร ค่าอาคารสถานที่ ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องด้วย แต่ทั้งนี้การกำหนดราคาที่เหมาะสมยังคงต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาวะการแข่งขันในตลาดภายในและภายนอกด้วย

2.3) ช่องทางการจำหน่าย (Place) เป็นการกำหนดช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือการทำให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายทราบและรู้จักคุณค่าของผลิตภัณฑ์จนเกิดความสนใจในปัจจุบัน การท่องเที่ยวมีช่องทางการจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่ใช้กันอยู่ทั่วไป (Conventional Channel) เช่น การใช้สื่อสารมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา ติดเครื่องบินรถยนต์ เรือ ผนังตึก ป้าย (Billboard) สื่อบุคคล และจดหมาย เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการพัฒนาช่องทางที่ทันสมัยมากขึ้น (Modern Channel) ได้แก่ การใช้ E-Commerce ระบบ

Website E-mail และการผสมผสานระหว่าง Website กับโทรศัพท์มือถือ ระบบโทรทัศน์ และ วิทยุทัศน์ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลุ่ม เป้าหมาย และภาวการณ์ลงทุนของแต่ละช่องทาง และวิธีการ

2.4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้จัดการจำหน่ายและตลาดเป้าหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสาร หรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่ซื้อ การส่งเสริมทางการตลาดอาจทำได้ 4 แบบด้วยกัน ซึ่งเรียกว่า ส่วนผสมผสานการส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) หรือส่วนประสมในการติดต่อสื่อสาร (Communication Mix)

2.4.1 การโฆษณา (Advertising) เป็นการติดต่อสื่อสารแบบไม่ใช้บุคคล (Non – Personal) โดยผ่านสื่อต่างๆ และผู้อุปถัมภ์รายการต้องเสียค่าใช้จ่ายในการโฆษณาที่ผ่านสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายโฆษณาในโรงภาพยนตร์

2.4.2 การขายโดยใช้บุคคล (Personal Selling) เป็นการติดต่อสื่อสารทางตรงแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้ขายและลูกค้าที่มีอำนาจซื้อ ซึ่งเป็นการขายโดยใช้พนักงานขาย

2.4.3 การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เป็นกิจกรรมทางการตลาด ที่นอกเหนือจากการขายโดยใช้บุคคล การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ที่ช่วยกระตุ้นการซื้อของผู้บริโภค และประสิทธิภาพของผู้ขาย

2.4.4 การให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation)

(1) การให้ข่าวสาร (Publicity) การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้า/บริการแบบไม่ใช้บุคคล

(2) การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นความพยายามที่ได้ จัดเตรียมไว้ขององค์การเพื่อชักจูงกลุ่มสาธารณะให้เกิดความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อองค์การ ฉะนั้น การกำหนดแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวยุคควรวิจารณาถึงปัจจัยต่อไปนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ

1) กลุ่มเป้าหมายตามคุณลักษณะเฉพาะ

2) แหล่งข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มเป้าหมาย

3) แหล่งจัดการแผนการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย

4) การกำหนดยุทธวิธีเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือการดึงความสนใจ จากกลุ่มเป้าหมายเข้าหาแหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริม

5) การดึงดูคความสนใจ และการสร้างคุณค่าแก่แหล่งท่องเที่ยวให้ เกิดแก่กลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านความไว้วางใจ คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม ความปลอดภัย การเรียนรู้ และความเพลิดเพลิน

กล่าวโดยสรุป สำหรับแนวคิดระบบการท่องเที่ยว กรณีของการส่งเสริม หรือพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จะพิจารณาองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดแต่เพียง อย่างเดียวไม่ได้ ทั้งนี้เพราะจากองค์ประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์และเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ยิ่งไป กว่านี้ การส่งเสริมและพัฒนาสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบภายในของสถานที่ (3As) กลไกด้านการตลาดและ ส่วนประสมทางการตลาด (4As) ที่จำเป็นต้องขับเคลื่อน ที่สำคัญได้รับการพิจารณาด้วยเช่นกัน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

อาภรณ์พันธ์ จันสว่าง (2522) ได้กล่าวถึง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อ การนั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นของคนเราสามารถรวมกันได้ ควรจะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการ ทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้น การกระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526) ได้ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูป ส่วนบุคคลกลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัคร รูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามี ส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องต่อไป นี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจน ความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

นอกจากนี้ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ได้แบ่งขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชนบท
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

อำนาจ อนันตชัย (2536) ได้ให้ข้อควรพิจารณาถึงการที่คนเรามีความปรารถนาที่จะร่วมมือกันทำงานต่างๆ นั้น ก็เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญดังนี้

- 1) มีความต้องการที่จะได้ร่วมทำตามกลุ่มหรือหมู่พวก
- 2) มีความต้องการที่จะเป็นผู้มีความสำคัญ
- 3) มีความต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์
- 4) มีความต้องการที่จะทดลองกระทำ
- 5) มีความต้องการที่จะแก้ตัว หรือต้องการที่จะทดแทนความผิดพลาดที่เคยทำมาในอดีต

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “แนวความคิดของการมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นหลัก” โดยได้รวมถึงการมีส่วนร่วมกับทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายนักในภาวะสังคมปัจจุบัน ปัจจุบันการมีส่วนร่วมยังอยู่ในวงจำกัด และขาดความสมดุล เช่น ความร่วมมือระหว่างอุทยานแห่งชาติกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์การร่วมมือระหว่างชาติกับ องค์กรปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์การร่วมมือระหว่างประชาชนในพื้นที่กับผู้ควบคุมดูแลทรัพยากรและการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการกับส่วนราชการ เป็นต้น รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังคงเป็นลักษณะของการมีกิจกรรมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีเพียงองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่งเท่านั้นที่มีโอกาสใน

การจัดการ ในบางพื้นที่ประชาชนได้จัดตั้งกลุ่มและดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเอง โดยเสนอ การเชื่อมเยื้องพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและพื้นที่อนุรักษ์ใกล้เคียง

4.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Local Participation)

ในการศึกษาครั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการ บริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรรมของ ระบบความรู้ลึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้

แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในกิจกรรมหรือโครงการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะมีแรงผลักดัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม หากกิจกรรมนั้นๆ อำนวยผลกำไรให้กับประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้น คณะกรรมการของท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการในการควบคุมการเจริญเติบโตและ พัฒนาการของท้องถิ่นตนเอง Ceballos – Lascrain H. (1991) (อ้างโดยมนัส 2543: 78 – 79) ได้เสนอแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

- 1) เปิดโอกาสในประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ในการต่อรอง
- 2) ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการหรือทุกกิจกรรมของโครงการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ให้กับคนท้องถิ่น
- 3) มีการสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ ในโครงการของประชาชนท้องถิ่น
- 4) เชื่อมโยงผลกำไร ไปสู่การอนุรักษ์ โดยพยายามให้กิจการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมี การจ้างงานในชนบท และมีการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนท้องถิ่นเหล่านี้ ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของตน ซึ่งทุกคนจะถือว่าเป็นสินค้าขายได้และ ผลประโยชน์มาสู่ตน
- 5) การกระจายผลกำไร การออกแบบวางแผนและดำเนินการโครงการการท่องเที่ยว ควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า ประชาชนท้องถิ่นจะได้ผลประโยชน์อะไร ผลประโยชน์จะกระจายไปทั่วทุกคนอย่างไร และเป็นระยะเวลาานเท่าใด

6) ระบุผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการทำความเข้าใจกับชุมชนในเบื้องต้น

7) การนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน โดยอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีเข้าสู่ชุมชน

8) การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมใดๆ ต้องทำความเข้าใจพื้นที่นั้นๆ เป็นอย่างดี ดังนั้น ก่อนมีการออกแบบวางแผนดำเนินกิจกรรมใด ควรมีการศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากร เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการออกแบบวางแผนพัฒนาโครงการได้อย่างเหมาะสมและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9) การติดต่อและประเมินผลความก้าวหน้า เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนยุทธวิธี หรือวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนไป นอกจากนี้ หากกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จเกิดผลกระทบต่อส่วนต่างๆ ของชุมชน ก็จะสามารถนำ ข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงหรือเปลี่ยน โครงการต่อไป

4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ ด้วยกันได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo - Participation) ซึ่งมี 2 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) เป็นการใช้อำนาจและการควบคุม ซึ่งผู้วางแผน ผู้บริหาร อภิสถิชนท้องถิ่น นักวิชาการ หรือพวกมีอาชีพทั้งหลายมีอยู่ในมือ เป็นการทำให้เกิดการยอมรับโดยเทคนิคการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม ในการดึงดูดให้ประชาชนยอมตามในสิ่งซึ่งบุคคลภายนอกเหล่านี้เห็นดีเห็นควร เพื่อประโยชน์ของพวกเขา มากกว่าที่จะให้สิทธิและอำนาจแก่ประชาชนผู้เข้าร่วมอีกระดับหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมแบบให้ได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism หรือ Paternalism) ซึ่งอำนาจและการควบคุมยังอยู่ในมือของบุคคลภายนอก ประชาชนผู้เข้าร่วมได้รับข่าวสารข้อมูล และได้รับการควบคุมยังอยู่ในมือของบุคคลภายนอก ประชาชนผู้เข้าร่วมได้รับข่าวสารข้อมูล และได้รับการปรึกษาหารือ ได้รับการช่วยเหลือหรือปลอบใจ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ผู้รับเป็นเหมือนวัตถุ ไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมอย่าง แข่งขันใดๆ ในเรื่องผลประโยชน์

อีกรูปแบบหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) แบ่งได้เป็น 2 ระดับ เช่นกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาชนร่วมมือกับบุคคลภายนอก ในการทำกิจกรรมใดๆ ที่ผลลัพธ์จะกลายเป็นผลประโยชน์ของพวกเขา การตัดสินใจเกิดขึ้น โดยการเสวนาระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอก อำนาจและการควบคุมของประชาชนได้รับการแบ่งปันตลอดกระบวนการ ระดับที่สอง คือ การมีส่วนร่วมแบบประชาชน

มีอำนาจ (Empowerment) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งประชาชนจะมีศักดิ์ศรีและอำนาจในทุกมิติ ทุกขั้นตอน ตลอดกระบวนการขององค์กรและกระบวนการ ซึ่งเพื่อที่จะได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว ประชาชนจะต้องสามารถควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จในโครงการหรือสถาบัน รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจและการบริหารจัดการ นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตย ความสมานฉันท์ และการเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมควรอยู่ในรูปแบบของ “การกำหนดหนทางร่วม” กับบุคคลภายนอก ซึ่งประชาชนผู้เข้าร่วมสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้นด้วยข้อต่อรองของพวกเขาเอง โดยการเสวนาร่วม ซึ่งเป็นผลมาจาก หลักการพื้นฐานของการออกแบบ และวิธีวิจัยในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั่นเอง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเท่านั้นที่ประชาชนจะต้องมีบทบาทในทุกกระบวนการด้วยตัวเอง (Deshler and Sock, 1985 อ้างโดย มนัส, 2544 : 83-85)

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้สามารถศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าเป็นไปในรูปแบบใด โดยยึดเอาการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเป็นที่ตั้ง เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่ชุมชนเป็นผู้เลือกและ ผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัตดาว บุญปัญญาโรจน์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานภูชี้ฟ้าตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าบริบทเชิงการท่องเที่ยวพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้ามีความพร้อมในองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 ประการ 1) มีสิ่งดึงดูดใจ 2) มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง 3) มีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่อุทยานภูชี้ฟ้า และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ระดับปานกลาง ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววนอุทยาน พบปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับข้อจำกัดของงบประมาณ บุคลากรไม่เพียงพอในช่วงฤดูกาล ด้านพื้นที่ไม่สามารถจำกัด

จงรักษ์ อินทยนต์ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41- 55 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประถมศึกษา และมีอาชีพรับจ้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน และ การติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมใน การจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน คือ การกำหนดมาตรฐาน และการ

ชีวิตการประเมิณในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดการผลตอบแทนที่เหมาะสม และโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน

นภัก วัฒนคุณ (2545) ได้ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณีเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว เพราะมีทัศนคติเชิงบวกในการพัฒนาพื้นที่เวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว โดยต้องการเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติตามเกณฑ์ และมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ได้วางไว้แล้ว โดยเฉพาะต้องการมีส่วนร่วมสูงในการช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนา แต่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับผลประโยชน์เงินทองของหมู่บ้าน ไม่ต้องการร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานรวมทั้งไม่ต้องการประเมินผล และหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว

รามศรี พรหมชาติ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร:กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนบ้านโป่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระดับน้อยในทุกขั้นตอน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ประชาชนที่มีอายุและระยะเวลาอาศัยอยู่ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่าง ในภูมิลาเนามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สงกรานต์ ศรีจันทร์ (2546) ได้ศึกษาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา:กรณีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริผลการศึกษาพบว่า

- 1) ศูนย์ฯถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาค้นคว้าสาธิตทางด้านการเกษตร
- 2) ศูนย์ฯมีโครงการสร้างและองค์ประกอบภายในทางด้านกายภาพของพื้นที่
- 3) ศูนย์ฯน่าจะสามารพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนามุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้

ไปสู่ สาธารณชนได้เป็นอย่างดี และจากการทำการวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อน (swot) ด้านศักยภาพเชิงการท่องเที่ยว ทำให้ทราบว่าศูนย์ฯ มีจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญเด่นชัดหลายประการ กรณีของจุดแข็งพบว่าศูนย์ฯมีความหลากหลายทางชีวภาพ และความสวยงามของธรรมชาติ ตลอดจนความสำเร็จของกิจกรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ กรณีจุดอ่อนพบว่าความจำกัดบางอย่างของ

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและการบริหารจัดการศูนย์ด้านการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยจำกัดที่สำคัญ

ประเสริฐ บัวกลีใบ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนบ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร ป่าชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ในด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการดำเนินการ ด้านการวางแผนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ และระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจพบว่า รายได้รวมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง และปัจจัยทางด้านสังคมและทัศนคติพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ

ระวี อินจินดา (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่ง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านการตัดสินใจ และการดำเนินงาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย การได้รับประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่ง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมต่างกัน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกันจะมีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ต่างกันการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่ง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าสหสัมพันธ์ .6535 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 การได้รับประโยชน์จาก โครงการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่ง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าสหสัมพันธ์ .5957 ที่ระดับนัยสำคัญ .01

เบญจวรรณ จอมอด (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเกณฑ์ปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเมื่อทดสอบด้วยสถิติ ไค – สแควร์ (X^2) พบว่า ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่ม การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม และการมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมกลุ่มโดยรวม และเมื่อทดสอบด้วยสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมกลุ่มทั้ง 3 ประเด็น และโดยรวมแล้ว ได้แก่ จำนวนบุตรอายุต่ำกว่า 12 ปี การได้รับการฝึกอบรมความต้องการพวกพ้อง และทัศนคติที่มีต่อคณะกรรมการกลุ่ม

สันติ พัฒนาศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านตลาดขี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพราะป่าชุมชนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ป่าชุมชนยังเป็นที่รวมของชาวบ้านและยังเป็นที่ยึดของป่า ส่วนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกป่าและทำแนวกันไฟรอบพื้นที่ป่าชุมชน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ กับตัวแปรตามพบว่า อายุ การศึกษาจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและการได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

พงษ์พันธ์ พนาสันติกุล (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเผ่าม้ง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีเผ่าม้งมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการวางแผน การทำการเกษตรกับพ่อบ้าน โดยเฉพาะการวางแผนการเลือกพันธุ์สัตว์ การวางแผนการเลี้ยงสัตว์ ล่วงหน้า การวางแผนการเลือกพื้นที่ทำการเพาะปลูก และการวางแผนจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ในด้านใช้แรงงานในการปลูกพืชผักนั้น สตรีเผ่าม้งมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในเรื่อง การแผ้วถางพื้นที่ การเตรียมดิน การจัดเตรียมแปลง การเพาะกล้า การปลูก การกำจัดวัชพืช การให้น้ำ และการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนการใช้แรงงานเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงนั้น สตรีเผ่าม้งมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในเรื่อง การเตรียมอาหาร และการให้อาหารสัตว์ และการใช้แรงงานในด้านไม้ผล ยืนต้น และไม้ตัดดอกนั้น มีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ในด้านการเตรียมพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย และการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น สตรีเผ่าม้งมีส่วนร่วมในเรื่อง การลดพื้นที่การทำไร่ เลื่อนลอย การจำกัดการใช้สารเคมีและการฝังกลบวัชพืช เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด พบว่าจำนวนแรงงานสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงโดยรวม ส่วนแหล่งเงินทุนมีความสัมพันธ์กับการใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตร และการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงโดยรวม ขณะที่การได้รับข้อมูลทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับประเด็นการใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตร

จิระพัฒน์ หอมสุวรรณ (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบล : กรณีศึกษาสภาตำบลในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ

การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบลในระดับต่ำได้แก่ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ระดับรายได้และระดับความรู้เกี่ยวกับองค์กรประชาชนที่ทำหน้าที่ในการพัฒนา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน และปัจจัยด้านที่ตั้งตำบล ประเภทของการมีส่วนร่วมที่มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชน

ประทีป เรืองมาลัย (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการชลประทานเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วม ปรึกษาหารือและการดำเนินในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประสานงานอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานมีความสัมพันธ์กับ ระดับการศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำและการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อรอนงค์ ธรรมกุล (2539) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าสมาชิกองค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน การดำเนินการ และการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่ช่วยพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่ม ในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์นั้น ผู้เข้าร่วมได้รับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การกู้เงินจากกองทุน การได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา การศึกษาดูงานจากต่างหมู่บ้าน ปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนรวมตัวกันก่อตั้งเพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ด้านภาวะเศรษฐกิจ เช่น การขาดแหล่งเงินทุนในการนำไปใช้ประกอบอาชีพ ความผูกพันเป็นเครือญาติกัน การมีปัญหาร่วมกัน และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรเอกชน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) มีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรผู้ที่อาศัยในพื้นที่ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 133 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มากผู้วิจัยจึงศึกษาจากจำนวนทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (closed — ended questions) และคำถามปลายเปิด (open — ended questions) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัย

3) นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ เผ่าพันธุ์ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้รวมของครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก หนี้สิน การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน การได้รับเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งหมด 13 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมีข้อคำถามอยู่ 13 ประเด็น โดยให้แสดงความคิดเห็นว่าแต่ละประเด็นเกษตรกรเห็นด้วยเพียงใดตามมาตรวัด 5 ระดับของLikert scale ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็น (Weight mean Score) ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	คะแนน
เห็นด้วย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยถามความคิดเห็นของเกษตรกรต่อระดับการเข้ามามีส่วนร่วมใน 5 ด้าน (Dimension) คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ โดยมีมาตรวัดความคิดเห็นต่อระดับการเข้ามามีส่วนร่วม 5 ระดับดังนี้

ร่วมมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
ร่วมมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ร่วมปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
ร่วมน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
ร่วมน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ร่วมมากที่สุด	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	คะแนน
ร่วมมาก	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	คะแนน
ร่วมปานกลาง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	คะแนน
ร่วมน้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	คะแนน
ร่วมน้อยที่สุด	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ในส่วนคำถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ประเด็น โดยให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นต่อแต่ละประเด็นว่าเป็นปัญหา

ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยมีมาตรวัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

เป็นปัญหามากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
เป็นปัญหามาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
เป็นปัญหาปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
เป็นปัญหาน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
เป็นปัญหาน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การแปลความหมายระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

เป็นปัญหามากที่สุด	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	คะแนน
เป็นปัญหามาก	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	คะแนน
เป็นปัญหาปานกลาง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	คะแนน
เป็นปัญหาน้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	คะแนน
เป็นปัญหาน้อยที่สุด	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	คะแนน

ส่วนคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เป็นคำถามในลักษณะแบบ ปลายเปิด ให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็น

2.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity)

การตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้นสามารถวัดได้ตรงตามที่ต้องการและครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของเกษตรกรเพื่อพิจารณาและขอรับคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นหรือข้อความที่ควรเพิ่มเติมหรือแก้ไขจากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปทดสอบต่อไป

2.3.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองสัมภาษณ์ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ศึกษา จำนวน 20 ราย จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ในตอนต้นที่ 2 ทศนคติของเกษตรกรต่อแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัว ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหา

ค่า Reliability Coefficient ตามวิธีการของ Cronbach โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ปรากฏว่าแบบสัมภาษณ์แต่ละตอนมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) ดังนี้

ตอนที่ 2 ได้ค่า $\alpha = 0.7739$

ตอนที่ 3 ได้ค่า $\alpha = 0.9496$

ตอนที่ 4 ได้ค่า $\alpha = 0.7166$

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคลโดยสัมภาษณ์ตัวแทนของครัวเรือน ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ในกรณีที่ตัวแทนครัวเรือนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผ่านล่ามที่ได้รับการอบรมการใช้แบบสัมภาษณ์มาแล้ว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ และเว็บไซต์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/ PC for Windows (Statistical Package for Social Science Research) สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

สถานที่ดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ ตำบลแม่อุคอ อำเภอบุชนวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน คือตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interviews) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง
3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง
4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง
5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

1. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ เผ่าพันธุ์ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้รวมของครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้จากบริการการท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม หนี้สิน การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

N = 133

สถานภาพพื้นฐานทางสังคม,เศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	85	63.9
หญิง	48	36.1
อายุ (ปี)		
≤ 20	35	26.3
21 - 30	40	30.1
31 - 40	34	25.5
41 - 50	17	12.8
51 - 60	6	4.5
≥ 61	1	0.8
ต่ำสุด = 15.00 สูงสุด = 70.00		
$\mu = 30.39$, $\sigma = 11.29$		
เผ่าพันธุ์		
กะเหรี่ยง	54	40.6
ม้ง	79	59.4
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	33	24.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	45	33.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	8	6.0
อนุปริญญา/ปวส.	4	3.0
ปริญญาตรี	17	12.8
อื่นๆ (ไม่ได้รับการศึกษา)	26	19.6

ลิขสิทธิ์ © โดย Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 133

สถานภาพพื้นฐานทางสังคม,เศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานภาพการสมรส		
โสด	46	34.6
แต่งงาน	86	64.6
หม้าย	1	0.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
≤ 5 คน	38	28.5
6 - 10 คน	71	53.4
11 - 15 คน	12	9.0
16 - 20 คน	9	6.8
21 - 25 คน	2	1.5
≥ 26 คน	1	0.8
ต่ำสุด = 3.00 สูงสุด = 26.00		
$\mu = 8.27$, $\sigma = 4.58$		
รายได้รวมของเกษตรกร		
(บาท/ปี)		
≤ 10,000	75	56.4
10,001 - 20,000	18	13.5
20,001 - 30,000	3	2.3
30,001 - 40,000	5	3.8
40,001 - 50,000	17	12.7
≥ 50,001	15	11.3
ต่ำสุด = 1,000.00 สูงสุด = 230,000		
$\mu = 25,199.25$, $\sigma = 35845.36$		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 133

สถานภาพพื้นฐานทางสังคม,เศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้จากภาคการเกษตร		
(บาท/ปี)		
≤ 10,000	77	57.9
10,001 - 20,000	18	13.4
20,001 - 30,000	18	13.5
30,001 - 40,000	3	2.3
40,001 - 50,000	10	7.6
≥ 50,001	7	5.3
ต่ำสุด = 0.00 สูงสุด = 60,000		
$\mu = 18,022.56$, $\sigma = 56184.38$		
รายได้จากการบริการการท่องเที่ยว(บาท/ปี)		
≤ 100	75	56.4
101 - 500	18	13.5
501 - 1,000	24	18.0
1,001 - 1,500	1	0.8
1,501 - 2,000	6	4.5
≥ 2,000	9	6.8

ต่ำสุด = 0.00 สูงสุด = 600,000.00

 $\mu = 1,575.09$, $\sigma = 7011.62$

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 133

สถานภาพพื้นฐานทางสังคม,เศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร(ไร่)		
≤ 5	73	54.9
6 - 10	17	12.8
11 - 15	7	5.3
16 - 20	20	15.0
≥ 20	16	12.0
ต่ำสุด = 0.00 สูงสุด = 60.00		
$\mu = 11.27$, $\sigma = 12.92$		
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
กลุ่มสหกรณ์	34	25.6
ธนาคารเพื่อการเกษตร	76	57.1
กองทุนหมู่บ้าน	53	39.8
ออมทรัพย์	12	9.0
แม่บ้านเกษตรกร	12	9.0
อื่นๆ	14	10.5
หนี้สิน (บาท/ปี)		
≤ 5,000	38	28.6
5,001 - 10,000	25	18.8
10,001 - 15,000	10	7.5
15,001 - 20,000	11	8.3
20,001 - 25,000	8	6.0
≥ 25,001	41	30.8

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 133

ลักษณะพื้นฐานทางสังคม,เศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน		
เคย	125	94.0
ไม่เคย	8	6.0
การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง		
เคย	108	81.2
ไม่เคย	25	18.8

เพศ จากการวิเคราะห์เกษตรกร จำนวน 133 คนพบว่าเกษตรกรเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 63.9) เป็นเพศชาย

อายุ เกษตรกรหนึ่งในสามส่วน (ร้อยละ 30.1) มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี รองลงมาร้อยละ 26.3 มีอายุต่ำกว่าจนถึง 20 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 30.39 ปี ต่ำสุด 15 ปี สูงสุด 70 ปี

เผ่าพันธุ์ เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.4) เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

ระดับการศึกษา เกษตรกรจำนวนหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.8) จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาร้อยละ 24.8 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่จบอนุปริญญาหรือ ปวส. เพียงร้อยละ 3.00

สถานภาพการสมรส เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 64.6) แต่งงานแล้ว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว เกษตรกรจำนวนประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.4) มีจำนวนสมาชิกระหว่าง 6 – 10 คน รองลงมาร้อยละ 28.5 มีจำนวนสมาชิก ต่ำกว่า จนถึง 5 คน พบว่าเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 8.27 คน ต่ำสุดเฉลี่ย 3 คน สูงสุด 26 คน

รายได้รวมของครัวเรือน เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 56.4) มีรายได้รวมต่อปีต่ำกว่าจนถึง 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 13.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาทต่อปี มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 3.80) มีรายได้ 30,001 – 40,000 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี สูงสุด 230,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 25,199.25 บาทต่อปี

รายได้จากภาคการเกษตร เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 57.9) มีรายได้รวมต่อปี อยู่ในช่วงต่ำกว่า จนถึง 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 13.4 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ต่อปี มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 2.30) มีรายได้ 30,001 – 40,000 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 0.00 บาทต่อปี สูงสุด 60,000 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ย 18,022.56 บาทต่อปี

รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 56.4) มีรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในช่วง ต่ำกว่า จนถึง 100 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 18.0 มีรายได้อยู่ระหว่าง 501 – 1,000 บาทต่อปี มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 0.8) มีรายได้ 1,001 – 1,500 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 60 บาทต่อปี สูงสุด 60,000 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ย 1,575.038 บาทต่อปี

จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 54.9) มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 0 – 5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 15.0 มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 16 – 20 ไร่ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 5.30) มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 11 – 15 ไร่ โดยเกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรต่ำสุด 0.00 ไร่ และสูงสุด 60 ไร่ โดยเฉลี่ยมีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 11.27 ไร่

การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 57.1) เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร รองลงมาร้อยละ 39.8 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และแม่บ้านเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 9.00 เท่ากัน

หนี้สินของเกษตรกร เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 30.8) มีหนี้สิน อยู่ในช่วงมากกว่า จนถึง 25,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 28.6 มีหนี้สินอยู่ในช่วง ต่ำกว่า จนถึง 5,000 บาทต่อปี และมีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยที่มีหนี้สินอยู่ระหว่าง 20,001 – 25,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 6.00

การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.0) เคยให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน

การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.2) เคยได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

1.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การศึกษาการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทุ่งดอกบัวตองเป็นการศึกษาถึงแหล่งข่าวสารต่างๆ ที่เกษตรกรได้รับ โดยสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรถึงระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

N = 133

แหล่งข่าวสาร	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร					μ σ	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ผู้ใหญ่บ้าน	24 (18.0)	41 (30.8)	51 (38.3)	9 (6.80)	8 (6.00)	3.48 (1.056)	มาก
2. เพื่อนบ้าน	21 (15.8)	31 (23.3)	54 (40.6)	21 (15.8)	6 (4.50)	3.30 (1.058)	ปานกลาง
3. วิทยุ	15 (11.3)	32 (24.1)	44 (33.1)	24 (18.0)	18 (13.5)	3.01 (1.193)	ปานกลาง
4. หอกระจายข่าว	10 (7.5)	22 (16.5)	36 (27.1)	34 (25.6)	31 (23.3)	2.59 (1.224)	น้อย
5. โทรทัศน์	8 (6.0)	13 (9.8)	47 (35.3)	27 (20.3)	38 (28.6)	2.44 (1.176)	น้อย
6. นิตรรศการ	7 (5.3)	12 (9.0)	25 (18.8)	42 (31.6)	47 (35.3)	2.17 (1.164)	น้อย
7. หนังสือพิมพ์	6 (4.5)	8 (6.0)	32 (24.1)	41 (30.8)	46 (34.6)	2.15 (1.104)	น้อย
8. แผ่นพับ	8 (6.0)	9 (6.8)	28 (21.1)	35 (26.3)	53 (39.8)	2.12 (1.189)	น้อย
9. วารสาร	4 (3.0)	5 (3.76)	21 (15.79)	42 (31.58)	61 (45.86)	1.86 (1.013)	น้อย
10. อินเทอร์เน็ต	4 (3.0)	4 (3.01)	21 (15.79)	26 (19.55)	78 (58.65)	1.72 (1.032)	น้อยที่สุด
			รวม			2.48 (0.637)	น้อย

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง จากการศึกษาแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และปริมาณข่าวสารที่เกษตรกรได้รับจากแหล่งข่าวสารพบว่า แหล่งข้อมูลที่เกษตรกรเห็นว่าได้รับข่าวสารมากที่สุดคือผู้ใหญ่บ้าน ($\mu = 3.48$)

รองลงมาคือ เพื่อนบ้าน ($\mu = 3.30$) และวิทยุกระจายเสียง ($\mu = 3.01$) ซึ่งจัดว่าได้รับในระดับปานกลาง ส่วนแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรเห็นว่าได้รับเป็นจำนวนน้อย ได้แก่ หอกระจายข่าว วิทยุโทรทัศน์ นิทรรศการ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ วารสาร และอินเทอร์เน็ต เมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งหมดแล้ว เกษตรกรได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆทั้งหมด อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.48$)

2. ทักษะคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

การศึกษาทักษะคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ทักษะคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	ความหมาย
1. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองช่วยให้ท่านมีรายได้จากนักท่องเที่ยว	4.00	.8616	เห็นด้วย
2. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้ชุมชนของท่านมีการพัฒนามากขึ้น	3.78	.8076	เห็นด้วย
3. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน	3.72	.8734	เห็นด้วย
4. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองช่วยให้เพิ่มอาชีพให้กับคนในชุมชน	3.69	1.023	เห็นด้วย
5. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้ชุมชนมีความสวยงามทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น	4.03	.9529	เห็นด้วย
6. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น	3.89	.8726	เห็นด้วย
7. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้คนในชุมชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น	3.29	1.005	ไม่แน่ใจ

N = 133

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 133

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	ความหมาย
8. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้น	3.96	.7528	เห็นด้วย
9. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองควรได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาท่องเที่ยวมากขึ้น	4.12	.8826	เห็นด้วย
10. ชุมชนได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	3.80	.8299	เห็นด้วย
11. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมที่สร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น	3.90	.8299	เห็นด้วย
12. ส่วนราชการควรเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	3.97	.9167	เห็นด้วย
13. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเท่านั้นซึ่งท่านไม่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.88	1.259	ไม่แน่ใจ
รวม	3.77	0.432	เห็นด้วย

หมายเหตุ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	หมายถึง	หมายถึง
	1.00 - 1.80	1.81 - 2.60	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	2.61 - 3.40	3.41 - 4.20	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
	4.21 - 5.00		หมายถึง	ไม่แน่ใจ
			หมายถึง	เห็นด้วย
			หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง (ตารางที่ 4.3) พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ($\mu = 3.77$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นแล้วพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อประเด็นต่างๆเป็น

ส่วนใหญ่ (11 ประเด็น) มีเพียง 2 ประเด็นเท่านั้น ที่เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับไม่แน่ใจ ประเด็นที่เห็นด้วยได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองควรได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีความสวยงามทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยว ส่วนราชการควรเพิ่มงบประมาณ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การมีแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมที่สร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้ชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน ช่วยเพิ่มอาชีพให้กับคนในชุมชน

ส่วนระดับที่เกษตรกรมีทัศนคติในระดับไม่แน่ใจ ได้แก่ การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้คนในชุมชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเท่านั้นซึ่งคนในชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการใน 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมคิดในด้านการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

N = 133

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	μ	σ	ความหมาย
1. การมีส่วนร่วมคิดในด้านการวางแผนการดำเนินงาน	2.79	0.934	ร่วมปานกลาง
1.1 ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.87	1.101	ร่วมปานกลาง
1.2 ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผนในการบริการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.89	1.074	ร่วมปานกลาง
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.77	1.105	ร่วมปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 133

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	μ	σ	ความหมาย
1.4 ท่านมีส่วนร่วมคิดวิธีการจัดการทรัพยากรแหล่ง ท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.81	1.162	ร่วมปานกลาง
1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการคิดออกกฎระเบียบ และ ข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.62	1.228	ร่วมปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน	2.90	0.893	ร่วมปานกลาง
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนในการให้บริการ นักท่องเที่ยว	2.94	1.208	ร่วมปานกลาง
2.2 ท่านมีส่วนร่วมวางแผนผังจัดสรรร้านค้าขาย ผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์	2.77	1.222	ร่วมปานกลาง
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสรรบุคคลให้เข้าไป ดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.66	1.172	ร่วมปานกลาง
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงบประมาณในการ ดำเนินการของแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.51	1.228	ร่วมน้อย
2.5 ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดภูมิทัศน์(ปลูก ต้นไม้ปรับแต่งสถานที่ท่องเที่ยว)ในแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง	3.03	1.242	ร่วมปานกลาง
2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง(โดยการรักษาความสะอาดและ ไม่ทำลายบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง)	3.30	1.188	ร่วมปานกลาง
2.7 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.87	1.135	ร่วมปานกลาง
2.8 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนป้องกันรักษาความปลอดภัย ให้กับนักท่องเที่ยว	3.11	1.277	ร่วมปานกลาง
2.9 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.94	1.130	ร่วมปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 133

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	μ	σ	ความหมาย
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	2.86	0.818	ร่วมปานกลาง
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น เป็นผู้ชี้ทาง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้ กับนักท่องเที่ยว	3.15	1.198	ร่วมปานกลาง
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการนำสินค้าผลผลิตทางการ เกษตรและผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง	3.01	1.114	ร่วมปานกลาง
3.3 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเดินป่าในบริเวณ ทุ่งดอกบัวตอง	2.51	1.111	ร่วมน้อย
3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงศิลปะพื้นบ้านของท้องถิ่น ให้แก่นักท่องเที่ยวชม	2.91	1.308	ร่วมปานกลาง
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทางด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว	2.75	1.082	ร่วมปานกลาง
3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยการ ปลูกต้นไม้ จัดอาคารสถานที่ ทำความสะอาด บริเวณ แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	3.11	1.112	ร่วมปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล	2.55	1.049	ร่วมน้อย
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลการ ดำเนินงานในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.54	1.215	ร่วมน้อย
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลด้าน ความสำเร็จหรือผลงานที่เกิดจากแหล่งท่องเที่ยว	2.51	1.178	ร่วมน้อย
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลด้านความ สำเร็จด้านรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.63	1.227	ร่วมปานกลาง
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลเกี่ยวกับ ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.53	1.164	ร่วมน้อย

ทุ่งดอกบัวตอง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N =133

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม			
	μ	σ	ความหมาย	
5. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	3.14	0.864	ร่วมปานกลาง	
5.1 ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการร่วมจัดกิจกรรมใน แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.84	1.164	ร่วมปานกลาง	
5.2 ท่านได้ประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว	3.14	1.067	ร่วมปานกลาง	
5.3 ชุมชนของท่านได้รับการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม ให้มีความสวยงามทางธรรมชาติและ สะอาดมากขึ้น	3.45	1.076	ร่วมมาก	
รวม	2.85	0.785	ร่วมปานกลาง	
หมายเหตุ	ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	ร่วมน้อยที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	ร่วมน้อย
	ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ร่วมปานกลาง
	ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	ร่วมมาก
	ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	ร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ในประเด็นการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมคิดในด้านการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.85$) เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละประเด็นหลักแล้วพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในด้านการวางแผนดำเนินงาน ($\mu = 2.79$) การจัดทำแผน ($\mu = 2.90$) การปฏิบัติ ($\mu = 2.86$) และการร่วมรับผลประโยชน์ ($\mu = 3.14$) มีเพียงด้านเดียวที่มีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ การติดตามและประเมินผล ($\mu = 2.55$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยของการมีส่วนร่วมในแต่ละประเด็นหลักแล้วพบว่าเกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนดำเนินงาน พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ ร่วมคิดวางแผนการพัฒนา วางแผนการบริการ การคิดกิจกรรม วิธีการจัดการทรัพยากร และการคิดออกกฎระเบียบข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

การมีส่วนร่วมในด้านการจัดทำแผน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ในเรื่องการวางแผนอนุรักษ์ ป้องกันรักษาความปลอดภัย วางแผนจัดภูมิทัศน์ แผนการป้องกันและแก้ไขปัญหา แผนการให้บริการนักท่องเที่ยว แผนประชาสัมพันธ์ แผนผังร้านค้า และแผนการจัดสรรบุคคลเข้าดำเนินการ มีเพียงประเด็นเดียวที่มีส่วนร่วมน้อย คือ การจัดทำแผนงบประมาณ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง เกือบทุกประเด็นได้แก่การให้บริการนักท่องเที่ยว การอนุรักษ์ธรรมชาติ การนำสินค้าผลผลิตไปจำหน่าย แสดงศิลปะพื้นบ้าน ร่วมให้ความรู้ทางด้านภูมิปัญญา มีเพียงสองประเด็นที่มีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ ร่วมจัดทำเอกสารแพร่ประชาสัมพันธ์และร่วมจัดกิจกรรม

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมากในเรื่องการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สวยงามและมีความสะอาด และมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในเรื่องการมีรายได้เพิ่มขึ้น และการได้รับประสบการณ์และความรู้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย ซึ่งได้แก่ ร่วมประชุมประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินผลความสำเร็จ และการมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลด้านปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการ มีเพียงประเด็นเดียวที่มีส่วนร่วมระดับปานกลาง คือ ร่วมประเมินความสำเร็จด้านรายได้

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อระดับปัญหาต่างๆในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เช่น ปัญหาการขาดความรู้ในการจัดการ ปัญหาการมีภาระมาก การอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาถึงข้อเสนอแนะต่างๆ ของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว รายละเอียดดังตารางที่ 4.5 ถึง 4.8 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

N = 133

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา		
	μ	σ	ความหมาย
1. ไม่มีความรู้ทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.99	1.20	เป็นปัญหাপานกลาง
2. ไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปร่วมประชุมในการแสดงความคิดเห็นในชุมชนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	3.00	1.24	เป็นปัญหাপานกลาง
3. ไม่มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว	2.96	1.20	เป็นปัญหাপานกลาง
4. ที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.86	1.25	เป็นปัญหাপานกลาง
5. มีภาระมากไม่สามารถเข้าร่วมในการดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.91	1.23	เป็นปัญหাপานกลาง
6. ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่น	2.56	1.40	เป็นปัญหาน้อย
7. ไม่สามารถเข้าร่วมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองเพราะขัดกับวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างของชนเผ่า	2.24	1.17	เป็นปัญหาน้อย
8. คนในครอบครัวไม่สนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.12	1.17	เป็นปัญหาน้อย
9. มีปัญหาทางด้านสุขภาพจึงไม่สามารถเข้าไปร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองได้	2.30	1.25	เป็นปัญหาน้อย
10. ไม่ได้รับการเชิญชวนหรือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.69	1.36	เป็นปัญหাপานกลาง
รวม	2.66	0.765	เป็นปัญหাপานกลาง

หมายเหตุ	ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	เป็นปัญหาน้อยที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	เป็นปัญหาน้อย
	ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	เป็นปัญหาปานกลาง
	ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	เป็นปัญหามาก
	ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	เป็นปัญหามากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาต่างๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.66$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยแล้วพบว่า ประเด็นที่เกษตรกรเห็นว่ามีความอยู่ในระดับปานกลางคือ ไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปร่วมประชุม ($\mu = 3.00$) ไม่มีความรู้ทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\mu = 2.99$) ไม่มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่าย ($\mu = 2.96$) มีภาระมากจึงไม่สามารถเข้าร่วมได้ ($\mu = 2.91$) มีที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลกับแหล่งท่องเที่ยว ($\mu = 2.86$) และการไม่ได้รับการเชิญชวนหรือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.6 ปัญหาอื่นๆในการเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

N = 133		
ประเด็นปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้อำนาจแก่ชาวบ้านในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้	10	7.51
2. มีงบประมาณแหล่งท่องเที่ยวแต่ชาวบ้านไม่ได้รับทราบในการนำงบประมาณมาพัฒนาเท่าที่ควร	5	3.75
3. การต้อนรับนักท่องเที่ยวยังไม่ดีเท่าที่ควร	4	3.00

จากตารางที่ 4.6 การศึกษาเพิ่มเติมถึงปัญหาในการเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 75.1 ระบุว่าทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้อำนาจแก่ชาวบ้านในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ มีงบประมาณแหล่งท่องเที่ยว แต่ชาวบ้าน

ไม่ได้รับทราบในการนำงบประมาณมาพัฒนาเท่าที่ควร (ร้อยละ 3.75) และระบุนว่าการต้อนรับนักท่องเที่ยวไม่ดีเท่าที่ควร (ร้อยละ 3.00)

ตารางที่ 4.7 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

N = 133

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ให้คนในชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น	20	15.0
2. ควรมีการประกาศและนัดประชุมร่วมกันภายในหมู่บ้านในเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	10	7.51
3. ควรมีการออกกฎภายในหมู่บ้านให้แต่ละหมู่บ้านช่วยกันดูแลรักษาทุ่งดอกบัวตอง	5	3.75
4. ควรมีการปลูกดอกบัวตองเพิ่มขึ้น	15	11.2
5. ควรจัดให้มีการแสดงของชนเผ่า	10	7.51

จากตารางที่ 4.7 จากการศึกษาเพิ่มเติมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง พบว่า เกษตรกรเสนอให้คนในชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น (ร้อยละ 15.0) ปลูกดอกบัวตองเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 11.2) มีการประกาศและนัดประชุมร่วมกันภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ 7.51) มีการแสดงของชนเผ่า (ร้อยละ 7.51) และออกกฎภายในหมู่บ้านให้แต่ละหมู่บ้านช่วยกันดูแลรักษาทุ่งดอกบัวตอง (ร้อยละ 3.75)

ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

N = 133

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ช่วยกันปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองให้มีความสวยงามมากกว่าเดิม	4	3.00
2. ควรให้มีตลาดจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน	8	6.01
3. ทุ่งดอกบัวตองไม่ควรเป็นของวนอุทยาน	10	7.51
4. ควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่พัก ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องน้ำสะอาด	12	9.02

จากตารางที่ 4.8 จากการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของคุณข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่าเกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องน้ำสะอาด (ร้อยละ 9.02) ทุ่งดอกบัวตองไม่ควรเป็นของวนอุทยาน (ร้อยละ 7.51) มีตลาดจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน (ร้อยละ 6.01) และควรช่วยกันปรับปรุงดอกบัวตองให้มีความสวยงามมากกว่าเดิม (ร้อยละ 3.00)

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตามและมีระดับความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวแปร โดยแบ่งกลุ่มเป็นปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 1.1 เพศ 1.2 อายุ 1.3 ฝ่าพันธุ์ 1.4 ระดับการศึกษา 1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1.6 รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว 1.7 จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 1.8 หนี้สิน 1.9 การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน 1.10 การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 1.11 จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก และ 1.12 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 3) ปัจจัยด้านปัญหาของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เป็นค่าตัวเลขที่ได้มาจากค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรแต่ละรายที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมใน 5 ประเด็นหลักได้แก่ การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์

ผลการวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่นำเข้าสมการ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 30.39 ปี ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 8 คน มีรายได้เฉลี่ยจากการให้บริการการท่องเที่ยว 1,575 บาทต่อปี มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 11 ไร่ เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยเฉลี่ย 1.51 กลุ่ม มีหนี้สินอยู่ในช่วง 10,001 - 15,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เกษตรกรเคยให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านและเกษตรกรเคยได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองจากแหล่งข่าวสารต่างๆ โดยเฉลี่ย 2.48 แหล่ง เกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และมีปัญหาในระดับปานกลางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. เพศ	1.36	0.48
2. อายุ	30.39	11.29
3. เผ่าพันธุ์	1.59	0.49
4. ระดับการศึกษา	3.23	2.23
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	8.27	4.58
6. รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว	1575.09	7011.62
7. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	11.27	12.92
8. หนี้สิน	3.36	2.07
9. การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน	1.12	0.89
10. การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	1.18	0.39
11. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.48	0.63
12. ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	3.77	0.43
13. ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.66	0.76
14. การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร	1.51	0.80
15. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	2.85	0.78

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2540 : 70 - 114) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4.10 โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้กับตัวแปรต่างๆดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม Y = ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ตัวแปรอิสระ X₁ = เพศ

X₂ = อายุ

X₃ = ฝ่าพันธุ์

X₄ = ระดับการศึกษา

X₅ = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

X₆ = รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว

X₇ = จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

X₈ = หนี้สิน

X₉ = การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน

X₁₀ = การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

X₁₁ = การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
ทุ่งดอกบัวตอง

X₁₂ = ทักษะคิดของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

X₁₃ = ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมใน
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

X₁₄ = การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุเมื่อตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง (Y_1)

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄
Y	1.000	-.039	-.019	.018	-.096	-.025	.083	-.117	.045	-.150*	-.291***	.427***	.273***	.309***	.050
X ₁		1.000	-.235***	-.112	.273***	.006	-.135	-.221***	-.103	.139	.199*	-.128	.021	.107	-.108
X ₂			1.000	-.019	.321***	.045	-.037	.169*	-.090	.029	.206***	-.177*	-.284***	-.042	-.106
X ₃				1.000	-.079	.339***	.172*	.508***	.487***	-.053	.045	.102	.027	.000	.452***
X ₄					1.000	-.141	.028	-.054	-.197	.156*	.348***	-.249***	-.252***	.033	-.211***
X ₅						1.000	-.034	.301	.280***	-.051	.055	-.012	-.061	.048	.169*
X ₆							1.000	.389	-.087	-.027	-.024	.133	-.024	-.033	-.032
X ₇								1.000	.284	.002	.060	.067	.117	-.068	.254***
X ₈									1.000	-.058	-.030	-.007	.092	-.004	.467***
X ₉										1.000	.256***	-.120	-.099	.043	.033
X ₁₀											1.000	-.294***	-.344***	-.003	.053
X ₁₁												1.000	.243***	.090	.177*
X ₁₂													1.000	.079	.144*
X ₁₃														1.000	.019
X ₁₄															1.000

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุโดยนำตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวแปรไปในสมการแล้วคำนวณโดยใช้วิธีปกติ (enter) ปรากฏว่าได้ค่า $F = 5.122$; $Sig = .000$ หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในรูปเชิงเส้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ (multiple coefficient of determination, R^2) ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.378 หมายความว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปร (การเปลี่ยนแปลง) ของตัวแปรตาม (ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง) ได้ร้อยละ 37.8 ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวแปร มีตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือต่ำกว่า ได้แก่ 1) อายุ 2) รายได้จากกรให้บริการการท่องเที่ยว 3) จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 4) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 5) ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และ 6) ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยตัวแปรที่มีผลในเชิงบวกได้แก่ อายุ รายได้จากกรให้บริการการท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ คือ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4.11 ซึ่งตัวแปรทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 Y = & -0.650 + 0.037X_1 & +0.014X_2 & +0.067X_3 & +0.009X_4 \\
 & (-.811) (.265) & (2.334) * & (.426) & (.272) \\
 & +0.004X_5 & +1.895E-05X_6 & -0.018X_7 & +0.052X_8 \\
 & (.286) & (1.992)* & (-2.978)*** & (1.510) \\
 & -0.055X_9 & -0.242X_{10} & +0.435X_{11} & +0.387X_{12} \\
 & (-.815) & (-1.385) & (4.356)*** & (2.521)** \\
 & +2.56X_{13} & -0.018X_{14} & & \\
 & (3.358)*** & (-.208) & &
 \end{aligned}$$

* Significance ของสถิติทดสอบ $t \leq$ ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย(b)	t	Sig
1. เพศ	.037	.265	.791
2. อายุ	.014	2.334	.021*
3. เผ่าพันธุ์	.067	.426	.671
4. ระดับการศึกษา	.009	.272	.786
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	.004	.286	.775
6. รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว	1.895E-05	1.992	.049*
7. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	-.018	-2.978	.004***
8. หนี้สิน	.052	1.510	.134
9. การให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน	-.055	-.815	.417
10. การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	-.242	-1.385	.169
11. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง	.435	4.356	.000***
12. ทักษะคิดของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	.387	2.521	.013**
13. ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	.256	3.358	.001***
14. การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร	-.018	-.208	.836
ค่าคงที่	-.650	-.811	.419
R ² = .378 SEE = .6545 F = 5.122 Sig. of F = .000			

6. การพิสูจน์สมมติฐาน

จากการวิเคราะห์หัตถดอยพหูในตารางที่ 4.11 สรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง) จึงพิสูจน์สมมติฐานได้ว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อายุ รายได้จากการให้บริการท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ได้แก่ อายุ รายได้จากการให้บริการท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ คือ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองใน ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองของเกษตรกรในชุมชนเกษตรตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรผู้ที่อาศัยในพื้นที่ ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 133 ราย

1.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มากผู้วิจัยจึงศึกษาจากจำนวนประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและลักษณะของเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ ได้มีการทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษาตรวจสอบ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่ไม่ใช่ประชากรในการศึกษาแต่มีลักษณะใกล้เคียงกันจำนวน 20 ราย แล้วนำคำตอบจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ทศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ตอนที่ 3

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ตอนที่ 4 ปัญหาข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่า Reliability Coefficients ปรากฏว่า ได้ค่า Cronbach's alpha ของแต่ละตอน คือ 0.7739, 0.9496 และ 0.7166 ตามลำดับ

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลผ่านล่ามที่ได้รับการอบรมการใช้แบบสัมภาษณ์มาแล้ว

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด สูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับระดับการมีส่วนร่วมโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในตำบลแม่อุคอ

พบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย หนึ่งในสามส่วนมีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 30.39 ปี จำนวนเกินครึ่งหนึ่งเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งหนึ่งในสามส่วนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนเกินครึ่งแต่งงานแล้ว เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 - 10 คน โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 8.27 คน ประมาณเกินครึ่งเล็กน้อยมีรายได้รวมต่อปีอยู่ในช่วง ต่ำกว่า – 10,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 25,199.25 บาท เมื่อศึกษาถึงรายได้ภาคการเกษตรพบว่า ประมาณเกินครึ่งหนึ่งเล็กน้อยมีรายได้ในช่วง ต่ำกว่า – 1,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 18,022.56 บาท ในด้านรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวพบว่า เกินครึ่งเล็กน้อยมีรายได้ในช่วง ต่ำกว่า – 100 บาท โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย 1,575 บาทต่อปี

ในด้านพื้นที่ถือครองทางการเกษตรพบว่า เกินครึ่งเล็กน้อย มีพื้นที่อยู่ในช่วงต่ำกว่าจนถึง 5 ไร่ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 11.27 ไร่ เกษตรกรเกินครึ่งเล็กน้อยเป็นสมาชิกกลุ่ม ชกส. เกษตรกรหนึ่งในสามส่วนใหญ่มิหนี้สินมากกว่า 25,001 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ เคยให้ความ

ร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน และส่วนใหญ่เคยได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข่าวสารอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแหล่งข่าวสารต่างๆแล้ว จะเห็นได้ว่าแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรได้รับในระดับมาก คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนแหล่งข่าวสารอื่นๆเกษตรกรได้รับอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ หอกระจายข่าว โทรทัศน์ นิทรรศการ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ วารสาร อินเทอร์เน็ต

1.3.2 ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองควรได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาท่องเที่ยวมากขึ้น การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองทำให้ชุมชนมีความสวยงามทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยว ส่วนราชการควรเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การมีแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้นทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมที่สร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้ชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน และช่วยเพิ่มอาชีพให้กับคนในชุมชน

1.3.3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในด้านการวางแผนดำเนินงาน การร่วมจัดทำแผน การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผลประโยชน์ มีเพียงด้านเดียวที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ การติดตามและประเมินผล

1.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปร่วมประชุม ไม่มีความรู้ทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่าย มีภาระมากไม่สามารถเข้าร่วมได้ และมีที่พักอาศัยห่างไกลกับแหล่งท่องเที่ยว

1.3.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การศึกษานี้พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ทักษะของเกษตรกรต่อ

การท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง คือ อายุ รายได้จากค่าบริการการท่องเที่ยวที่ได้รับ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองและปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวคือ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

1.3.6 การพิสูจน์สมมติฐาน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า มีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัวแปร ในสมการที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม จึงพิสูจน์สมมติฐานได้ว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

2. การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม (ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง) พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) อายุ 2) รายได้จากค่าบริการการท่องเที่ยว 3) จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 4) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 5) ทักษะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และ 6) ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ตัวแปรเหล่านี้สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1.1 อายุ

จากการศึกษาพบว่า อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง แสดงว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงรักษ์ อินทยนต์ (2545) ซึ่งพบว่าอายุมีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ งามศรี พรหมชาติ (2545) ที่พบว่า อายุของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อพิจารณาตารางเมตริกความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุ (ตารางที่ 4.10) จะเห็นว่า อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับตัวแปรต่างๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การให้ความร่วมมือในด้านการ

พัฒนาหมู่บ้าน และการได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ที่มีอายุมากกว่าจึงมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ทำให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมองเห็นถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการได้มากกว่า ความสัมพันธ์ในตารางเมตริกชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอายุมากเป็นผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากและเป็นผู้ที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมาก การมีจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือนมาก อาจมีผล ทำให้มีผู้ช่วยดูแลกิจการในครัวเรือนหรือไร่นา เกษตรกรจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสันติ พัฒนาศักดิ์ (2539) ที่พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน นอกจากนี้ข้อมูลในตารางเมตริกยังชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอายุมากเป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน และเป็นผู้ที่ได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรที่มีอายุมากกว่าเข้ามามีส่วนร่วมจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

ถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ของอายุในเชิงลบกับตัวแปรอื่น จะเห็นได้ว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรที่สำคัญคือ หนี้สิน และปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วม อธิบายได้ว่า เกษตรกรที่มีอายุมากจะเป็นผู้ที่มีหนี้สินน้อยกว่า และมีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยกว่า เกษตรกรผู้ที่มีอายุน้อย จึงอาจเป็นเหตุผลอีกด้านหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรที่มีอายุมากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า

2.1.2 รายได้จากกาให้บริการการท่องเที่ยว

พบว่ารายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง แสดงว่า เกษตรกรที่มีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวมาก จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย รายได้อาจเป็นแรงจูงใจในการทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เนื่องจากเกษตรกรมองเห็นถึงรายได้ที่จะได้รับจากนักท่องเที่ยว จากการศึกษาของ ระวี อินจินดา (2542) พบว่าการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านโป่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาตาราง 4.10 พบว่ารายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรที่สำคัญ คือ ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับตัวแปรที่สำคัญคือ หนี้สิน ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ แสดงว่า ผู้ที่มีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว

เป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีหนี้สิน และเป็นผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่ม จึงอาจทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากกว่าผู้ที่มีรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยวน้อยกว่า

2.1.3 จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง หมายความว่าเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อย ลักษณะเช่นนี้อธิบายได้ว่าคนที่มีความมั่งคั่งมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมาก อาจใช้เวลาไปกับการดูแลกิจการในไร่นาของตน จึงไม่ค่อยมีเวลาหรือโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ จากตารางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ (ตารางที่ 4.10) พบว่าจำนวนพื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน คือผู้ที่มี พื้นที่ถือครองมากมักมีหนี้สินมาก

2.1.4 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายความว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยกว่าจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ (ตารางที่ 4.10) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร และรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเป็นหนี้สิน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากจะเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และมีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวมาก ในขณะที่เดียวกันการเป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่มมีส่วน ทำให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ในด้านความสัมพันธ์เชิงลบเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากเป็นผู้ที่มีหนี้สินน้อยกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารน้อย ดังนั้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย ผลการวิจัยครั้งนี้เมื่อเทียบกับการวิจัยของประทีป เรืองมาลัย (2541) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการชลประทานเขื่อนแม่กวง อุตรดิตถ์ พบว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเช่นกัน และผลการวิจัยของ สันติ พัฒนาศักดิ์ (2539) พบว่าการได้รับข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

2.1.5 ทักษะติดต่อแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แสดงว่า เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองมากเพียงใดจะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ด้อยกว่า เนื่องจากทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนองหรือกระทำต่อสิ่งนั้น ดังนั้น เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ย่อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติที่ด้อยกว่า หรือไม่ดีต่อการท่องเที่ยว จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ประเสริฐ บัวคลีใบ (2543) พบเช่นกันว่า ทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2.1.6 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

จากการวิเคราะห์ถดถอย พบว่า ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แสดงว่าเกษตรกรที่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเกษตรกรที่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยกว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าคนที่มีความรู้หรือมีความสามารถอาจเป็นผู้ที่อยากเข้ามามีส่วนร่วม เพราะต้องการที่จะเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น เพื่อตนจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และเห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับด้วย ถ้าพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ในตารางที่ 4.10 พบว่า ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งๆ ที่ตนระบุว่ามีปัญหา

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง เพื่อให้เกษตรกรและคนในพื้นที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ให้แก่ชุมชนต่อไป

3.1.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางให้เกษตรกรในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวิเคราะห์ถึงปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

จากการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองอยู่ในระดับปานกลาง รัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเกษตรกรเอง และชุมชน

1) การประชาสัมพันธ์ ควรให้ความสำคัญแก่การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง และเชิญชวนให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอย่างทั่วถึง

2) สนับสนุนด้านการผลิตสินค้า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตสินค้าเพื่อนำไปจำหน่ายในฤดูกาลที่มีนักท่องเที่ยว โดยเน้นคุณภาพของสินค้า และปริมาณสินค้าให้พอเพียงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นสินค้าเฉพาะอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

3) ให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอบรม หรือจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของตนในท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

4) เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน การศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อยในด้านการติดตามและประเมินผล ควรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในด้านนี้โดยสร้างความเข้าใจแก่คณะกรรมการและเปิดโอกาสตลอดจนกระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก

5) สร้างจิตสำนึกให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนกระตุ้นให้เกษตรกรในท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกและเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

3.1.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจะศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือทัศนคติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

2) ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ข้อมูลท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. 2548. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://oceansmile.com/n/maehongson>. (25 ธันวาคม 2548)
- จงรักษ์ อินทยนต์. 2545. **“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”**. การค้นคว้าแบบอิสระ ปรินซ์ตันวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิระพัฒน์ หอมสุวรรณ. 2539. **“การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบล : กรณีศึกษาสภาตำบลในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน”**. วิทยานิพนธ์ ปรินซ์ตันวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. **อภิปรายทัศน์บางประการในเรื่องสภาตำบลกับการมีส่วนร่วมของชุมชน**. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2537. **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่:ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุทธิษฐ์ ชูชาติ. 2542. **โครงการ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง**. เชียงใหม่ : โครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม.
- ณัฐณิษฐ์ ทวีผล. 2546. **“การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่”**. วิทยานิพนธ์ ปรินซ์ตันวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักดิ์ดาว บุญปัญญาโรจน์. 2545. **“แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้า ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”**. วิทยานิพนธ์ ปรินซ์ตันวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภัก วัฒนคุณ. 2545. **“ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”**.

การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิคม จารุมณี. 2536. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร :
ไอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

นิพนธ์ เชื้อเมืองพาน. 2542. “แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :
กรณีศึกษาอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. “การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. ในการวางแผน
พัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เบญจวรรณ จอมอุด. 2541. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอ
สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”. ค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ. 2545. “ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชนก๊วยพะเยา :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านฮ่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”. การค้นคว้า
แบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเสริฐ บัวคลี่ใบ. 2543. “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนบ้าน
ป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. ค้นคว้าแบบอิสระ
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พงษ์พันธ์ พนาสันติกุล. 2539. “การมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเผ่าม้ง อำเภอแม่ริม
จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2526. การจัดตั้งองค์กรประชาชน: เฉพาะกรณีของกรมพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพมหานคร : ไอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

ภาวินี เวชสิทธิ์นริภัย. 2543. “ศักยภาพและปัญหาของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยา
นิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

- มนัส สุวรรณ. 2543. การเขียนโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- มัลลิกา ศิริพิศ. 2542. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการเรียนวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ภาควิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏชบุรีรัมย์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ระวี อินจินดา. 2542. “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”. ค้นคว้าแบบอิสระ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รามศรี พรหมชาติ. 2545. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วินิจ วีรยางกุล. 2532. การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริรัตน์ หอมนาน. 2547. “ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. วิทยานิพนธ์ ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักดิ์ชาย สมใจ. 2541. “ทัศนคติของเกษตรกรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ”. การค้นคว้าแบบอิสระ ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สันสนีย์ นิตินธรรมง. 2538. “การประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. การค้นคว้าแบบอิสระ ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้าพรินติ้ง จำกัด.

สงกรานต์ ศรีจันทร์. 2546. “การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพัฒนา : กรณีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเกียรติ ชันบุญไส. 2544. “ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงาน โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์:กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติพันดอน – ปะโค”. วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สันติ พัฒนศักดิ์. 2539. “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน บ้านจี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หม่อมหลวงต๋อย ชุมสาย. 2518. **หลักวิชาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิมพ์อินเตอร์เนชันแนล.

อรอนงค์ ธรรมกุล. 2539. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Carper, Robert S. 1968. **Focus : the railroad in Transition**. New York : Barnes.

Mill, Robert Christie and Morrison, Alastair M. 1985. **The Tourism : An Introductory Text**. New York : Prentice Hall.

Swarbrooke, John. 2000. **Sustainable Tourism Management**. 2th ed. London : Biddies Ltd, Guildford and King’ Lynn.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ทุ่งดอกบัวตองในตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำชี้แจง

ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้เกษตรกรฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่กำหนดให้

แบบสอบถามเลขที่.....

ชื่อ – สกุล ผู้สัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....

จังหวัด.....

แบบสอบถามตอนที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปด้านสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. เผ่าพันธุ์

กะเหรี่ยง ม้ง อื่นๆ.....

4. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.

อนุปริญญา / ปวศ.

ปริญญาตรี

อื่น ๆ (ไม่ได้รับการศึกษา)

5. สถานภาพสมรส

- โสด
 แต่งงาน
 หย่าร้าง / หม้าย

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

7. รายได้รวมของครัวเรือน.....บาท / ปี

- รายได้จากภาคการเกษตร.....บาท / ปี
 - รายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว.....บาท / ปี

8. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร.....ไร่.....ตารางวา

9. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง

- กลุ่มสหกรณ์
 ธกส. (ธนาคารเพื่อการเกษตร)
 กองทุนหมู่บ้าน
 ออมทรัพย์
 แม่บ้านเกษตรกร
 อื่นๆ.....

10. หนี้สิน (บาท/ปี)

- ต่ำกว่า - 5,000 บาท
 5,001 - 10,000 บาท
 10,001 - 15,000 บาท
 15,001 - 20,000 บาท
 20,001 - 25,000 บาท
 มากกว่า - 25,000 บาท

11. ท่านเคยให้ความร่วมมือในด้านการพัฒนาหมู่บ้านหรือไม่

- เคย ไม่เคย

12. ท่านเคยได้รับการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองหรือไม่

- เคย ไม่เคย

13. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. เพื่อนบ้าน 2. ผู้ใหญ่บ้าน 3. หอกระจายข่าว 4. หนังสือพิมพ์ 5. วารสาร 6. แผ่นพับ/แผ่นปลิว 7. นิทรรศการ/โปสเตอร์ 8. วิทยุกระจายเสียง 9. โทรทัศน์(TV) 10. อินเทอร์เน็ต(Internet) 11. อื่นๆ.....					

แบบสอบถามตอนที่ 2

ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง	ระดับความคิดเห็น				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองช่วยให้ท่านมีราย ได้จากนักท่องเที่ยว 2. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัว ตองทำให้ชุมชนของท่านมีการ พัฒนามากขึ้น 3. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัว ตองทำให้คนในชุมชนมีความ ร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา หมู่บ้าน 4. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองช่วยให้เพิ่มอาชีพ ให้กับคนในชุมชน 5. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองทำให้ชุมชนมี ความสวยงามทางธรรมชาติ เพิ่มมากขึ้น 6. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองทำให้คนในชุมชน เห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ มากขึ้น					

ประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง	ระดับความคิดเห็น				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
7. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองทำให้คนในชุมชน ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไป ทำงานที่อื่น					
8. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองทำให้มีการพัฒนา เส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้น					
9. แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัว ตองควรได้รับการเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน มาท่องเที่ยวมากขึ้น					
10. ชุมชนได้รับประโยชน์จาก แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
11. การมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตองทำให้คนในชุมชน มีกิจกรรมที่สร้างรายได้เพิ่ม					
12. ในส่วนราชการควรเพิ่มงบ ประมาณในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
13. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตองเป็นเพียงสิ่งที่ เกิดขึ้นตามธรรมชาติเท่านั้นซึ่ง ท่านไม่ได้รับประโยชน์จาก แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					

แบบสอบถามตอนที่ 3

การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
1. การมีส่วนร่วมคิด ในด้าน การวางแผนการดำเนินงาน 1.1 ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง 1.2 ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผน ในการบริการแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง 1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการคิด กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง 1.4 ท่านมีส่วนร่วมคิดวิธีการ จัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง 1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ออกกฎระเบียบ และข้อบังคับ ในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัว ตอง					

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
<p>2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน</p> <p>2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนในการให้บริการนักท่องเที่ยว</p> <p>2.2 ท่านมีส่วนร่วมวางแผนผังจัดสรรร้านค้าขายผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์</p> <p>2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสรรบุคคลให้เข้าไปดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p> <p>2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงบประมาณในการดำเนินการของแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p> <p>2.5 ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดการภูมิทัศน์ (ปลูกต้นไม้ ปรับแต่งสถานที่ท่องเที่ยว) ในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p> <p>2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง (โดยการรักษาความสะอาดและไม่ทำลาย) บริเวณแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p>					

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
2.7 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
2.8 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนป้องกันรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว					
2.9 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ					
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น เป็นผู้ชี้ทาง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว					
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการนำสินค้าผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
3.3 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเดินป่าในบริเวณทุ่งดอกบัวตอง					

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 ร่วมมากที่สุด	4 ร่วมมาก	3 ร่วมปานกลาง	2 ร่วมน้อย	1 ร่วมน้อยที่สุด
3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการแสดง ศิลปะพื้นบ้านของท้องถิ่นให้ แก่นักท่องเที่ยวชม					
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่นักท่องเที่ยว					
3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ธรรมชาติโดยการปลูก ต้นไม้ จัดอาคารสถานที่ ทำ ความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง					
3.7 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำ เอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทุ่งดอกบัวตอง					
4. การติดตามผล ประเมินผล					
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชุมประเมินผลการดำเนินงาน ในแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง ดอกบัวตอง					
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชุมประเมินผลด้านความ สำเร็จหรือผลงานที่เกิดจาก แหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 ร่วมมากที่สุด	4 ร่วมมาก	3 ร่วมปานกลาง	2 ร่วมน้อย	1 ร่วมน้อยที่สุด
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลความสำเร็จด้านรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
5. การได้รับผลประโยชน์					
5.1 ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการร่วมจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง					
5.2 ท่านได้ประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
5.3 ชุมชนของท่านได้รับการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความสวยงามทางธรรมชาติและความสะดวกมากขึ้น					

แบบสอบถามตอนที่ 4

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	เป็น ปัญหา มากที่สุด 5	เป็น ปัญหา มาก 4	เป็น ปัญหา ปานกลาง 3	เป็นปัญหา น้อย 2	เป็นปัญหา น้อยที่สุด 1
1. ท่านไม่มีความรู้ทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. ท่านไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปร่วมประชุมในการแสดงความคิดเห็นในชุมชนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 3. ท่านไม่มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว 4. ท่านมีบ้านที่ห่างไกลกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง 5. ท่านมีภาระมากจึงไม่สามารถเข้าร่วมในการดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองได้ 6. ท่านไม่สามารถพูดภาษาไทยได้จึงไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นที่ไม่ใช่ชนเผ่าของตนได้					

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	เป็น ปัญหา มากที่สุด 5	เป็น ปัญหา มาก 4	เป็น ปัญหา ปานกลาง 3	เป็นปัญหา น้อย 2	เป็นปัญหา น้อยที่สุด 1
<p>7. ท่านไม่สามารถเข้าร่วมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองเพราะขัดกับวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างของชนเผ่า</p> <p>8. คนในครอบครัวของท่านไม่สนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p> <p>9. ท่านมีปัญหาทางด้านสุขภาพจึงไม่สามารถเข้าไปร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองได้</p> <p>10. ท่านไม่ได้รับการเชิญชวนหรือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง</p>					

11. ปัญหาอื่นๆในการเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง

ถ้าท่านจะให้คนในชุมชนมาร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตองท่านจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

อื่นๆ โปรดระบุ

.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

#ขอขอบคุณที่ให้การอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างสูง#

นางสาวชนิตา วัฒนมาลา

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2
(ทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
B1	48.6000	17.9368	.5433	.7426
B2	48.4500	18.9974	.7579	.7299
B3	48.7500	19.2500	.5811	.7418
B4	48.6000	20.5684	.4072	.7593
B5	48.5500	20.4711	.3451	.7649
B6	48.6500	19.0816	.6295	.7375
B7	49.3500	19.0816	.3310	.7748
B8	48.6500	22.5553	.0917	.7817
B9	48.3500	21.1868	.3775	.7629
B10	48.5000	20.8947	.4898	.7562
B11	48.6000	20.5684	.4072	.7593
B12	48.3000	21.3789	.3328	.7659
B13	50.2500	20.0921	.2153	.7907

Reliability Coefficients

N of Cases = 20.0

N of Items = 13

Alpha = .7739

ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3
(การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวungดอกรบัวตอง)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
C1.1	56.7500	361.8816	.8456	.9453
C1.2	56.9500	365.2079	.7891	.9459
C1.3	56.9500	375.7342	.5767	.9482
C1.4	57.3000	369.2737	.7942	.9461
C1.5	57.4000	366.5684	.8349	.9456
C2.1	57.2000	362.6947	.8423	.9453
C2.2	57.4500	378.9974	.4815	.9493
C2.3	57.7500	376.7237	.7436	.9469
C2.4	57.5000	375.1053	.6747	.9473
C2.5	57.1500	373.7132	.6340	.9476
C2.6	56.3000	367.9053	.6329	.9478
C2.7	57.1000	372.8316	.7851	.9464
C2.8	57.5500	370.6816	.8268	.9459
C2.9	57.6000	377.3053	.7301	.9470
C3.1	56.0500	378.6816	.4807	.9493
C3.2	57.3000	383.5895	.3980	.9501
C3.3	57.9000	384.2000	.8301	.9474
C3.4	56.7500	376.5132	.4705	.9497
C3.5	56.8500	378.3447	.5565	.9484
C3.6	56.6000	371.6211	.6316	.9477
C3.7	56.9000	371.4632	.7316	.9467
C4.1	57.5000	383.4211	.4614	.9492
C4.2	57.4500	383.2079	.4727	.9491
C4.3	57.6500	379.3974	.6636	.9475
C4.4	57.5000	379.6316	.6290	.9478
C5.1	56.7500	376.1974	.4930	.9494
C5.2	56.3500	380.5553	.4796	.9492
C5.3	55.9000	393.5684	.2212	.9513

Reliability Coefficients

N of Cases = 20.0

N of Items = 28

Alpha = .9496

ผลการทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 4
(ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ทุ่งดอกบัวตอง)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
D1	20.6000	38.4632	.5124	.6770
D2	20.7500	39.5658	.2993	.7072
D3	20.3000	34.7474	.5067	.6693
D4	20.5500	35.6289	.4502	.6810
D5	20.1500	37.7132	.3923	.6918
D6	21.5500	40.9974	.2881	.7074
D7	21.3000	37.5895	.4755	.6786
D8	21.8000	40.4842	.5484	.6842
D9	21.2000	36.8000	.5044	.6729
D10	20.1500	44.3447	-.0109	.7619

Reliability Coefficients

N of Cases = 20.0

N of Items = 10

Alpha = .7166

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาว ชนิตาวัฒนมาลา รหัส 4728017
วัน เดือน ปี เกิด	27 ตุลาคม 2522
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2539 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขุนยวม อำเภอกุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2542 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขุนยวมวิทยา อำเภอกุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2544 สำเร็จการศึกษานุปริญญาวิทยาศาสตร โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2546 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย